

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

FILOZOFIE SPORTU

PHILOSOPHY OF SPORT

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Anna Hogenová, CSc.

Autor práce:

Lucie Pilátová

2011

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 11. dubna 2011

.....

podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří mi s tvorbou bakalářské práce pomáhali a zvláště pak vedoucí mé bakalářské práce.

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá filozofií sportu a historickou analýzou olympijské myšlenky. Cílem práce je přiblížit čtenáři historické počátky sportu a zhodnotit změny a postoje mezi původní filozofií sportu a novodobou myšlenkou olympismu.

Konkrétně zde pak hledáme odpovědi na otázky, jak se z filozofického hlediska liší antický sport od novodobého, a zda lze z této změny vyvodit rozdíly v postavení sportu v tehdejší a dnešní společnosti.

Práce je založena na historických událostech a filozofických myšlenkách vzniku starověkého olympismu a na skutečnostech, které vedli k jeho zániku a útlumu sportu ve středověku a dále popisuje vznik novodobého sportu, v jeho kolébce, Anglii a obrození olympijského hnutí na přelomu devatenáctého a dvacátého století.

Klíčová slova:

Areté; olympijské hry; historie sportu; filosofie sportu; sport a zdraví; pohyb; antické Řecko

Abstract

The thesis focuses on the philosophy of sport and historical analysis concerning the idea of the Olympic Games. Furthermore, the thesis aims to make the reader acknowledged with the historical beginnings of sport and evaluates various attitudes and changes concerning the initial sport philosophy and the perception of “Olympism” nowadays.

More specifically we are trying to find the answer for the question how is sport in Antique different from its modern perception. In addition, the matter whether the change enables to imply the differences between the role of sport in the period of Antiquity and contemporary society, is being further discussed.

The thesis is based on historical events and philosophical ideas of the origin of Antique Olympic tradition together with facts which led to the downfall and attenuation of sport in the medieval era. Moreover, it describes the birth of modern sport in its cradle in England and its revival in 19th and 20th century.

Key Words:

Areté; Olympic games; History of sport; Philosophy of sport; Sport and health; Movement; Ancient Greece

Obsah

Obsah.....	1
1. Úvod.....	2
Rešerše literatury:.....	3
2. Filozofie sportu.....	4
2.1 Areté:.....	4
Péče o tělo:.....	5
Péče o duši:.....	6
Celek.....	7
Příroda:.....	7
Celek, dobro, areté:.....	8
2.2 Eros a smrt:.....	10
2.3 Pohyb:.....	12
Druhy pohybů:.....	12
Čas:.....	14
Fenomén pohybu:.....	14
2.4 Dobro:.....	15
Blaženost:.....	15
Ctnost:.....	17
2.5 Zdraví:.....	18
3. Historie sportu.....	22
3.1 Starověké Řecko:.....	22
Panhelénské hry:.....	23
Olympijské hry:.....	24
3.2 Středověk:.....	30
Ideál rytířství:.....	30
Artušovské hry:.....	31
Lov:.....	32
Hry v hale:.....	32
3.3 Novověk:.....	34
Sport v Anglii:.....	34
Novodobé olympijské hry:.....	40
4. Závěr.....	42
5. Literatura:.....	44
6. Přílohy:.....	46

1. Úvod

Předmětem bakalářské práce je zhodnotit a analyzovat historické počátky olympijské myšlenky a antického sportu, a to především s ohledem na filozofickou podstatu celé věci. Dále se věnovat středověké problematice sportu a současně uvést hlavní příčiny, které vedly k útlumu sportu v tomto období. A v neposlední řadě je obsahem práce popis událostí vzniku novodobého olympismu na přelomu devatenáctého a dvacátého století a v obecné rovině novodobého sportu, jako takového.

Myšlenkou olympismu a filozofií sportu se již dříve u nás věnovala řada autorů, např.: Sommer (2003), Kössl se Štumbauerem a Waicem (2008) nebo Hogenová (2001), mezi cizojazyčnými autory např.: Gifford (2004). Domníváme se, že je přínosem sledovat cestu, která vedla od vzniku antických olympijských her k novodobému sportu a porovnat tento vývoj s filozofií sportu v daných obdobích. Dále si klademe otázku, jaké je postavení sportu v dnešní a tehdejší společnosti a jaké klady a jaká případná negativa skýtá dnešní sport na rozdíl od svého starověkého předchůdce.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno především ze studijních důvodů. Sledování historického vývoje a postavení olympijské myšlenky v průběhu dvou a půl tisíce let z filozofického hlediska. Myslíme si, že původní myšlenka, kterou zastávali starověké národy, ze sportu z větší části vymizela a dnešní pojetí sportu je obrazem naší ekonomicky orientované společnosti, která nejen tuto, ale i řadu jiných filozofických myšlenek, postavila na hlavu.

Práce je členěna do dvou částí. První seznamuje čtenáře s tématem a její obsah je obecně zaměřen na myšlenku filozofie sportu. Dále jsou zde také představeny cíle bakalářské práce, které lze definovat v následujících rovinách:

- Obecně přispět do diskuse na téma filozofie sportu.
- Konkrétně pak analyzovat změny, které proběhly v postavení sportu ve společnosti od antického Řecka po novodobý olympismus a jaké události tento vývoj provázeli v uplynulých sedmadvaceti stoletích.

Z výše uvedených cílů vyplývají i následující výzkumné otázky:

- Jaká byla původní filozofie olympijských her?
- Jaký je rozdíl mezi starověkým a novodobým vnímáním sportu?

V dalším textu se pak snažíme potvrdit tyto vstupní předpoklady:

- Původní myšlenka, kterou zastávaly starověké národy, ze sportu z větší části vymizela a dnešní komerční pojetí sportu je obrazem soudobé společnosti.
- Obnovení olympijské myšlenky mohlo být naplněno právě až na konci devatenáctého století, protože až toto období dovolilo se ideologicky přiblížit původní myšlence olympismu.

Ve druhé části bakalářské práce se věnujeme historickým počátkům olympismu, společenskému postavení starověkého a středověkého sportu a sportu v Anglii, jakožto kolébky novodobého sportu. Pomocí bakalářské práce hledáme odpovědi na výzkumné otázky, které si klademe v úvodu a v závěru práce se pokoušíme formulovat stanoviska k předpokladům.

Rešerše literatury:

Bakalářská práce je založena na heuristice a rešerši literatury k tématu filozofie sportu, olympijské myšlenky a počátků starověkého a moderního sportu. Těmito tématy se například zabývali: Sommer (2003) a Kössl se Štumbauerem a Waicem (2008), kteří se věnují starověkému i novodobému olympismu a historii sportu obecně, Hogenová (2001), která publikuje na téma filozofie sportu a Gifford (2004), z jehož literatury čerpáme informace o historii samotných olympijských her. Z historických pramenů můžeme uvést například Aristotela (2009, 2010) a Platóna (2000).

2. Filozofie sportu

Slovo „sport“ je anglosaského původu, je původně odvozeno od slova „disport“, a v podstatě znamená odpoutání se od práce, rozptýlení či obveselení (Wikipedie, 2011).

2.1 Areté:

Definovat „areté“ pár slovy není jednoduché. Uvažujme tedy, že je to základní idea starořeckých olympijských her. K tomu abychom mohli něco vidět, aby se nám něco „vyjevilo“, potřebujeme pozadí, které nám vše ukazuje. Tímto pozadím je bytí a nám ukazující se jevy jsou jsoucná. Kdyby nebylo bytí, nebylo by jsoucné. Díky tomu se nám dokážou jevit i olympijské hry, které mají za své pozadí právě „areté“.

Areté je pozadím, je plátnem, na které se nám promítají hry a především je to celek. Uvědomuje si ho člověk, který ví o celku a právě takovou lidskou bytostí je sportovec. Bojovník, který se snaží za každou cenu zvítězit ve smyslu překonání sám sebe. Všem, kteří se na něj dívají, ukáže buď svou prohru, nebo to, jak si sáhl až na samé dno, aby dosáhl vítězství. Samotný boj je podstatou hry, ne vítězství (Hogenová, 2001). Jak říká Hogenová (2001, str. 6): „Celek, pozadí, kontext, horizont je totiž tím, co je podmínkou všeho, jakéhokoliv zjevování, tj. podmínkou i jakéhokoliv života. Samozřejmě, že závodník neumí mluvit slovy filosofickými o svém prožitku, ale o to nejde, jde o to, aby potkal tento prožitek, aby jej prožil, protože tak se přiblíží k bohům, k jejich dokonalosti, k jejich dokonalé dokonalosti. Proto je areté také dokonalostí, výborností, je tím, co přirozenost čehokoliv dokonává“.

Areté tedy nemá žádné hranice a pro každého znamená něco jiného. Každý má jiné cíle a chce dosáhnout jiných věcí. Možnosti má každý jiné. Pokud jsou lidé pro svůj cíl otevření, znamená to, že se mohou podívat za horizont, za hranici. K tomu, abychom se za horizont podívali, nám pomáhá příroda, a proto je důležité sportování v přírodě. Jiná prostředí, která jsou až příliš vědecká, nám toto nedovolují, protože nás uzavírají, drží nás na jediné cestě a k otevření nemůže dojít (Hogenová, 2001).

Lidé se snaží pochopit sami sebe. Hledají své počátky, kořeny. Jediným důvodem tohoto hledání je touha si porozumět. A nestačí nám porozumět jen místu a času, kde zrovna žijeme, ale také místu a času, který jsme již prožili. Snažíme se

pochopit, jaký je smysl našeho života, proč zde vůbec jsme. Proto takové množství lidí cestuje po světě a navštěvuje „staré civilizace“ jakými jsou např.: Řecko, Řím nebo Egypt. Památky nám totiž odhalují tajemství. Díky tvarům, vřítých do perských koberců, se nám otevírá cesta k transcendenci a tyto tvary symbolizují děje, které se v životě uskutečňují a lidé, kteří si toto uvědomují, si to mohou uvědomit právě díky areté.

Důležité je žít v plnosti areté a to můžeme jen ze svého pramene. Dnešní člověk žije z cizích pramenů. K tomu abychom našli vlastní pramen, nesmíme být ovce v davu, které přikyvují všemu, ale musíme žít podle sebe, podle svých cílů a nenechat se strhnout ze své cesty, protože každý máme v životě svůj jedinečný cíl. O svůj pramen se musíme náležitě starat, musíme ho probouzet. Nesmíme ustrnout na jednom místě, ale musíme o svou duši pečovat a to zahrnuje pečování i o pramen. Život, který „tryská“ z našeho vlastního pramene, je rovněž podstatou areté. Pokud nechceme život jen „přehrávat“, ale chceme, aby byl autentický, musíme se obrátit k našemu prameni (Hogenová, 2001).

Věci, které se nám ukazují každý den, potřebují ke své viditelnosti pozadí, na kterém se mohou promítat. Bez něj bychom je nemohli vidět. To znamená, že tento svět netvoří pouze věci, protože mnohem důležitější je právě ono promítací plátno. Nemůžeme přesně říci, jak vypadá, neznáme přesnou definici, ale víme, že tím nejvyšším je agathon tzn. dobro a my máme možnost ho sdílet s ostatními lidmi v lásce, sportu nebo třeba přátelství (Hogenová, 2001).

Péče o tělo:

Máme dva způsoby, jak se můžeme starat o své tělo. Ten první je gymnastika a díky ní se tělo uvádí do správného, zdravého stavu. Druhým způsobem je lékařství, které tělo ve zdravém stavu udržuje. Pohyb, který vykonáváme při gymnastice je důležitý, protože je pro nás přirozený a vychází z fysis, které je spojeno s arché. Fysis nám zachovává život a arché umožňuje jeho počátkování. Heidegger (1967, str. 318) napsal: „Fysis je arché kinéseos“. Pohyb začíná arché a směřuje k účelu, neboli telos, přes vnitřní účel. Nejedná se zde o pohyb mechanický, ale patří sem především pohyb, jako je růst, stárnutí, lenost a podobně. Toto vše patří pod fysis. Areté je naplnění vnitřního účelu a účelu vnějšího. Jde o to, abychom naplnili to, co máme v arché, na

počátku. To co nám dává fysis, nám lékař nikdy dát nemůže. Ten je pouze schopen udržovat stav, který fysis vytvořil. V dnešní době je lékařství velmi přeceňováno a naopak tělesná výchova podceňována (Hogenová, 2001).

Hogenová (2001, str. 16) říká: „K areté (plnosti duševní, k plnosti usiá – podstata, fysis) patří také epistémé (moudrost), Eubolia (nakloněnost k člověku) a paresia (upřímnost, otevřenost), a tak má být i gymnastika prováděna“. Pokud se místo těchto vlastností u člověka vyskytne žádostivost a přílišná chtivost, dochází k tomu, že člověk se jen trápí a k naplnění areté nemůže dojít. Hlavní je, abychom se nezabývali jen vědeckými postupy, ale abychom se snažili porozumět celku. Ve světě jsme vystaveni různým nebezpečím, která nás mohou potkat, a nemůžeme se jim nijak vyhnout. To znamená, že nepatříme jen sami sobě, a že nemůžeme spoléhat jen na technické vymoženosti dnešního světa, ale musíme se soustředit na pramen směřování, který máme v sobě, a který nás nasměruje k tomu co je dobré. Nic jiného nemůžeme dělat, protože dobro nemůžeme určit jako nějakou věc. Nemá ani hodnotu či definici, jelikož se nenachází ani na tomto světě, je na samém okraji našeho chápání a nemůžeme jej ani vlastnit, ani k němu směřovat (Hogenová, 2001).

Péče o duši:

Nenávist vzniká ze strachu, proto lidé, kteří se bojí, proměňují často svůj strach v nenávist a to je špatné. Od toho, abychom se zbavili strachu, je tu péče o duši neboli epimeleia. Je to jediný způsob, při kterém zároveň se strachem nezničíme i fysis. Hlavní je, aby opět došlo k naplnění účelu. Pokud se totiž člověk uzdraví, tak to neznámá, že se u něj projeví fysis, protože mnozí uzdravení lidé stále postrádají svůj životní smysl. Epimeleia nenaplní ani entelecheiu (vnitřní účel), ani telos.

Lékaři neumí uzdravovat do takové míry, aby dodali životní smysl. K uzdravení, neboli očištění, dochází tím způsobem, že se musíme vzdalovat od svých myšlenek, od svobody, vášně a podobně. Jedině takto, jsme schopni nahlédnout, právě díky vzdálenosti. Kdybychom byli příliš blízko, neuvědomíme si je, nenahlédneme do nich, nepoznáme je (Hogenová, 2001).

Celek

Dnešní člověk neumí žít v celku, v harmonii. Areté má za úkol pomoci najít lidem bránu k celku a překonat horizont, který k němu vede. Už při výchově bychom se měli snažit se k těmto horizontům dostat a podporovat sebezapření, vůli, při sportu a při dosahování výkonů. Výzvám, s kterými se v životě setkáváme, je potřeba se otevřít, protože jen tak jim můžeme porozumět. A přijmout výzvu můžeme jen bez přetvářky, bez masky na obličeji. Je důležité, abychom při tom byli sami sebou. Bohužel dnes se setkáváme s tím, že nemůžeme přijímat výzvy, aniž bychom neměli masku, protože společnost je příliš agresivní a plete si rozdíl mezi celkem a jeho částmi.

Chórismós, neboli oddělenost idejí od reality, je součástí areté. Je důležité k tomu, abychom mohli dojít k pravému poznání. Jeho poselství se nedá jednoduše předat, proto abychom ho pochopili, musíme ho sami prožít. Prožití chórismu spočívá ve svobodě, v odpoutání se od ostatních lidí a věcí i ve smrti je pro nás idea svobodou. Idea nám protíná celý náš život, bez ní by se nám neukazovali věci a díky ní i vidíme samo ukazování. Pokud se člověk dostane ke svému areté, znamená to, že ví o svém prameni a že pečuje o svou duši i tělo. Pramen nemůžeme považovat za věc, ale i tak je „úložištěm“ všech věcí, předmětů. Filosofie se zabývá právě tím, jak mohu o tomto prameni vědět a uvažovat. S touto myšlenkou přišli již ve starověku Sokrates s Platónem a od té doby ho máme v podvědomí, nejde již vymazat, i když se některé systémy pokusily tuto myšlenku zavrhnout, nepodařilo se jim to. Proto máme být za porozumění šťastní a pokud neporozumíme, čeká nás jen a jen prázdnota, protože věci, ať už se snažíme, jak chceme, nemohou naplnit smysl našeho života. Je opravdu důležité porozumět, protože vědět samo o sobě nestačí (Hogenová, 2001).

Příroda:

Dnes přemýšlíme o přírodě úplně jiným způsobem, než tomu bylo ve starém Řecku. Nahlížíme na ni jako na něco, co nám má být jen k užítku a má pro nás mít funkci, kterou můžeme využívat. Jak říká Hogenová (2001, str. 45) : „ Příroda, o níž jde, to nejsou věci, ale je to ten celek, jenž tyto věci umožňuje. Starý řecký ideál areté je tomuto celku velmi blízko.“ Celek můžeme potkat, jen když zanikáme, nebo když se rodíme. Z tohoto důvodu vznikla řada rituálů, které mají za úkol nás celku alespoň přiblížit. Hogenová (2001, str. 45) píše: „Ony totiž zpřítomňují sdílení celku, celek totiž

není uchopitelný jako předmět, je nepředmětný. Nemá hranice, není možné jej tedy definovat (fin-konec). Celek nemá konec, pokud by měl konec, okraje, formu, peras, byl by částí něčeho většího, jen přesahujícího. Celky není možno zachytit vědecky, tj. předmětným, definitivním způsobem. Nelze jej jako věc popisovat, nelze na něm popisovat data. Příroda (to co se při-rodí) je takovým celkem. Žádná popisná věda tuto při-rodu nemůže vlastnit. Proto je příroda sdílena ve své kráse, tichosti a velebnosti.“

V dřívějších dobách se nepoužíval pojem příroda, ale mluvilo se o ni jako o fysis, což je začátek (arché) pohybu, který směřuje k nějakému účelu (telos). Příroda se rodí, proto se jí tak říká: „při-rodit“. A to co se narodí je pro nás zázrak, což znamená „za-zrakem“. Bohužel jsme se dnes dostali k tomu, že tento zázrak nevidíme. Neuvědomujeme si, že vše co se rodí, je tak vzácné. Všude kolem nás se vše stává stále více a více technické a je smutné, že si to uvědomuje jen hrstka lidí. Dokonce i vánoční stromek, který má být symbolem narození, se stal dekorací v obýváku. A na poli vědy došlo k tomu, že vědci nemají čas se ptát, ale musejí co nejrychleji něco „vybádat“, protože peníze dnes vládnu všemu (Hogenová, 2001).

Celek, dobro, areté:

Dobro nemůžeme uchopit. Není to předmět. Jediný způsob, jak ho můžeme přijmout, je ve formě daru. Tam se nám dobro odkrývá. Bohužel ale nejsme schopni a neumíme dary přijímat. Ceníme si pouze dáreků, které mají věcnou hodnotu a mají nějaký tvar, který vidíme na vlastní oči. Dokonce i olympijské hry jsou darem, který nám darovali bozi, a my se musíme snažit, aby nebyly brány stejně, jako dary, které dostáváme dnes (Hogenová, 2001).

Abychom mohli dobro sdílet, musíme se ptát, jelikož jen tázáním toho můžeme dosáhnout a to tázáním dialogovým nebo tázáním ve formě fyzické. Ve sportu se ptáme, kam až jsme schopni doběhnout, jak rychle, nebo zda překonám sám sebe. Díky tomuto tázání můžeme sdílet dobro, protože se z něj stalo pozadí, na kterém se nám pohyb ukazuje. Je to posvátné tázání, a proto i olympijské hry jsou posvátné. A jak říká Hogenová (2001, str. 69): „Dobro se ukazuje ve hře, v otázkách, „ladí se“, „rezonuje“, je možno jej sdílet. Zjevuje se v rituálech, v tvořivém přesahu, ve hře. Je-li smích božskou nahodilostí, pak je obsaženo i ve smíchu.“

Posvátno vymizelo jak z olympijských her, tak z normálního života, a proto dochází k tomu, že lidé na olympiádě se snaží jen překonat rekordy a nejde jim o nic jiného než o výsledky a výdělky. Celé hry jsou jen snahou o stále lepší výkony sportovců a jsou tedy zástěrkou pro zisk, v čemž nenalezneme posvátno vůbec. I přesto je smysl her pořád stejný, mají zpřítomnit celek pokládáním si otázek skrz sportovce, kteří „bojují“. Díky tázání se nám ukáže pozadí a jeho posvátnost, Celek a nepředmětný horizont. Základem olympijských her je tedy areté, i přesto, že je těžké vysvětlit co přesně to je. Velmi jednoduše a nepřesně řečeno je to ctnost. A je to ctnost člověka, který se díky ní snaží „vtělit“ celek do každé činnosti v lidském životě. Další svízelnou otázkou je, jak definovat přesně celek? Svým významem se shoduje s dobrem. Symbolickým dobrem na olympijských hrách je oheň, protože ve světle vidíme pravdu, v teple bezpečnost a zároveň představuje spravedlnost, protože vše špatné v něm shoří (Hogenová, 2001).

Hogenová o celku říká (2001, str. 75): „Přiblížení k Celku, k pozadí je možno jen otázkami, v případě olympijských her se jedná o otázky, které klade závodník svému tělu. Ta otázka míří až na dno schopností, míří k počátku, jenž je zároveň i počátkem Celku. Boj se svým vlastním tělem a prostřednictvím toho i s těly ostatních, je dar bohům, protože tento proces zpřítomňuje Agathon, a přítomnost u Dobra je ARETÉ. Jen tyto borci jsou vyaretovaní, vždyť jejich tělo a duše se podobají ohni, čistému ohni.“

Sportovci, kteří prožijí toto zpřítomnění, prožívají právě ono posvátno, protože jsou obdarováni tím, že obdarují ostatní lidi. Zásadní je opět tázání. Bez tázání nemůžeme sdílet Celek, horizont, pozadí. V Olympijské filosofii je tělesné tázání natolik důležité, že ani nešlo o to, kdo vyhraje. Toto si musíme uvědomit a chránit myšlenku olympijské filosofie (Hogenová, 2001).

2.2 Erós a smrt:

Vše pro nás začalo okamžikem, kdy jsme se narodili. Potom nám nezbyvalo, než se snažit žít svůj život co nejlépe. Žít znamená pokusit se být v jednotě se světem kolem nás, s celkem, se svojí duší a svým tělem. Tato jednota je narušována, ale díky překonání věcí, které nám stojí v cestě, se obnovuje. Touha, která nás vede k celku, se nazývá erós neboli láska. Tato láska spolu se smrtí je součástí vznikající a zanikající jednoty v našem životě. Pokud prožíváme v životě jen stereotyp, přibližujeme se ke smrti, protože nevzniká nic nového, nerodí se nová jednota. Jestliže se ale snažíme otevřít Celku, můžeme se o to pokusit právě přes sport. Prostřednictvím překážek sportovec usiluje o výkon a to o zlepšení se vůči vlastnímu tělu, nebo snahou překonat ostatní soupeře. Člověk se při sportu otevírá Celku a tím se otevírá k dialogu se čtyřmi kořeny Země, mezi které patří: země, voda, vzduch a oheň. Sporty jsou s těmito kořeny spjaté jako: běhání, plavání, plachtění, odhodlanost a podobně. „Boj“, který vykonáváme s těmito kořeny se děje skrze naplnění (pleróma) a vyprázdnění z tvaru (kenosis). Smyslem kenosis je smrt a smyslem pleróma je erós neboli znovuzrození. Kenosis není jen o tom, vyčerpat svoje fyzické síly, ale i o vyprázdnění duše a očištění ducha. Hogenová o areté říká (2001, str. 79): „ARETÉ, tato základní olympijská idea, je tím posvátným, jež se obnovuje v otázkách, na něž odpovídá tělo a duše v procesu realizace sportovního výkonu. Tělo je vyzýváno k agonu a to jsou ony otázky, jež zpřítomňují (aprezentují) ARETÉ, a proto kdysi vznikly národní helénské hry.“

Při sportu se ze sebe snaží sportovci vydat to nejlepší. Ukazují své přednosti, svoji sílu, jedinečnost, pozitivnost. Když dosáhneme plné pozitivnosti, dochází k tomu, že už pro ně není smrt takovým zlem, jako pro ostatní. Bojují proti prázdnotě smrti, a proto je sport jednou z činností, která přináší lidem smysl života. O nicotě, která na nás může číhat, by měl každý vědět a na smrt bychom se měli připravovat celý náš život. Oblíbené se dnes stávají sporty, při kterých se člověk doslova přiblíží smrti. Pokud se člověk se smrtí setká, uvědomuje si význam života i svou svobodu. A právě tento „dotyk“ se smrtí, poznání našich vlastních hranic nás na ni připravuje. Hogenová říká (2001, str. 81): „Pročistíme-li duši a tělo vrcholným osobním sportovním výkonem, získáme nový horizont vlastního života, jenž se podobá Erótu, štěstí, vzmachu, vzpruze. „Vylej, abys byl naplněn!“ zní známý augustinovský výrok. Tj. podej výkon, vyprázdni se ze všeho, co tě dosud naplňuje, aproximuj k smrti, abys posléze prožil naplnění

(pleróma) prožitku, lásky, hodnoty.“ Při výkonu, kdy je sportovec na pokraji sil, kdy ze sebe vydá všechnu energii, si uvědomuje svůj konec, svoji smrt. Tím získá svobodu, protože se distancuje od každodenní zkušenosti a prožije novou, jinou, kterou nemůže předat dál (Hogenová, 2001).

Díky hře jsme schopni se ponořit do přítomnosti. Ve chvíli, kdy sportujeme, zapomínáme na starosti každodenního života, nemyslíme na budoucnost a na obstarávání, které nás čeká. Jsme jen v „ted“ (Hogenová, 2001).

2.3 Pohyb:

K tomu, aby mohl pohyb existovat, je zapotřebí místo, prázdno a čas. Pohyb mimo věci však není, protože když už se věc mění, tak ve své podstatě nebo kvalitě a kvantitě. Pohybů a změn je velké množství. Dochází k nim totiž již při zmíněné kvalitě, kdy je věc např. černá, bílá a podobně. Při kvantitě, kdy může být poloprázdná, plná nebo podle pohybu v určitém místě, kdy je věc např. nahoře, dole, těžká nebo lehká. Pohyb obecně je něco co se uskutečňuje. Není možné, aby docházelo k pohybu před uskutečňováním, ani po uskutečňování. Např. stavění něčeho je pohyb. Definovat ho ale naprosto přesně je složité, protože by se nám mohlo zdát, že např. kvalita pohybem není. To co by mohlo kvalitní být, se nemusí pohybovat a to co už kvalitní je, tak také ne. Je to jen z toho důvodu, že se uskutečňování ještě neukončilo. Aristoteles to vyjádřil (2010, str. 68): „Proto pohyb jest uskutečňováním toho, co jest pohybovatelné, pokud jest pohybovatelné, a děje se to dotykem pohybujícího činitele, takže ten zároveň i zároveň působení podléhá.“

Druhy pohybů:

Vše co prochází změnou, jí prochází nahodile. Je ale jeden případ, kdy nedochází k nahodilosti a ani se to nepohybuje kvůli něčemu jinému. Pohybuje se to samo o sobě, jako prvotní smysl. Prvotním smyslem může být např. noha, která kope, či lékař, který má léčit. Každý pohyb odněkud vychází a někam směřuje a to znamená, že jde z něčeho a směřuje k něčemu. Jsou různé prvotní smysly a stejně tak i to, čím se pohybuje. Např. dřevo je prvotní smysl, teplo je druhým pohybem a jako posledním třetím je chlad. Z toho je zjevné, že se celou dobu pohybuje se dřevem (pohyb je ve dřevu) jako takovým a ne jen s jeho tvarem, nebo kvalitou. V tomto případě je změnou, to v co se dřevo promění, tedy v chlad, ne dřevo samo. To znamená, že zde dochází k zániku, k proměně v nejsoucno. Jsoucí se proměnilo v nejsoucí, to je zánik. Opakem je vznik, při kterém vzniká něco nového, jsoucno, a přitom se může objevit z nejsoucího. Toto je pohyb. Tvary ani vlastnosti pohyb nedoprovází. Např. pokud je věc bílá, nedochází k pohybu. Jen v případě, kdy půjde o bílení, se jedná o změnu (Aristoteles, 2010). Aristoteles uzavírá (2010, str. 126): „Jak se tudíž pohyb děje o sobě a jak jenom nahodile a jak s ohledem na něco jiného a jak tím, že se věc pohybuje sama

v prvotním smyslu, je zjevné jak u toho, co pohybuje, tak u toho, co jest pohybováno, jako také, že pohyb není v tvaru, nýbrž v tom, co jest pohybováno a co jest pohybovatelné ve skutečnosti.“

Ke změně dochází tedy tak, že z něčeho vznikne něco. Slovem „meta-bolé“ se vyjadřuje, že z dřívějšího se stává pozdější, a jsou čtyři způsoby, jak k tomu může dojít. Nejdříve může z jednoho subjektu být jiný subjekt. Poté může ze subjektu vzniknout něco, co nepovažujeme za subjekt. Stejně tak může z něčeho, co subjektem není být subjekt a jako poslední možnost je, že z „nesubjektu“ se stane něco, co také subjektem není. V tomto případě je subjekt kladný. Tři z těchto změn jsou nutné a to: změna ze subjektu na subjekt, ze subjektu na to, co není subjekt a změna toho, co není subjekt na subjekt. Poslední čtvrtá možnost není změna, protože v proměně „nesubjektu“ na „nesubjekt“ nevzniká nic nového, nejsou protikladné, a tím pádem nedochází ke změně. Když tedy dochází ke změně subjektu na něco, co subjektem není, dochází k zániku. Stejně tak naopak, pokud se z něčeho, co subjektem není, stane subjekt, dochází ke vzniku. U nejsoucího je problém z hlediska pohybovosti. Nejsoucí se nemůže pohybovat, jak říká Aristoteles, ve smyslu spojení a rozdělení ani v případě protikladu, kdy se nejsoucí stane jsoucím. Např. ne-bílý nebo ne-dobrý by mohl být člověk, ale pohybovat by se tímto způsobem mohl jen naprosto nahodile. A u vznikání také nemůžeme mluvit o pohybu, protože v tomto procesu ještě nic nevzniklo. Teprve až po ukončení vznikání se něco vyvine. Vše co se pohybuje, jak již bylo řečeno, se musí pohybovat v nějakém místě. V případě nejsoucího tomu tak není. Muselo by se vyskytovat někde, na nějakém místě, ale ono tam není. A v případě zanikání se také nejedná o pohyb, protože je protikladem vznikání, které není pohybem. Z toho vyplývá, že jedinou změnou, kterou můžeme považovat za pohyb, je subjekt změněn na jiný subjekt (Aristoteles, 2010).

Závěrem Aristoteles říká (2010, str. 128): „Jestliže se tedy kategorie dělí na podstatu, kvalitu, místo, [čas,] vztah, kvantitu, činnost a trpnost, musí nutně býti tři druhy pohybu, pohyb kvalitativní, kvantitativní a místní.“

Čas:

Všechny pohyb a změna se dějí v čase. Buď rychleji či pomaleji. To záleží na tom, jak rychle, se něco změní na subjekt. Dalšími pojmy, které souvisí s časem pohybu a změny jsou „dříve“ a „později“. Tyto časová vymezení rozpoznáváme podle vzdálenosti od „nyní“. *Nyní* je mezníkem mezi tím, co již proběhlo a tím, co se teprve stane. A vzhledem k tomu, že nyní se nachází v čase, tak pojmy *dříve* a *později* na tom budou stejně. *Dříve* se v minulém a budoucím čase, užívá opačně. To co již bylo v minulosti, je *dříve*, protože je dál na časové ose od *nyní*. Naopak to co má kratší vzdálenost od *nyní*, je *později*. V budoucím čase, je to naopak. To co se stane *dříve*, má kratší vzdálenost na ose a to co je *později* má vzdálenost delší. *Dříve* se tedy nachází v čase, stejně jako *nyní*. Díky tomu, že je *dříve* doprovázeno pohybem, znamená to, že pohyb i změna se musejí také nacházet v čase (Aristoteles, 2010).

Fenomén pohybu:

Jak si člověk vybavuje melodii, kterou slyšel již dříve a chce se na ni rozpomenout? Jde po cestě tónů zpátky až k samotnému počátku písně. V podstatě se vydáváme na výpravu, která nás zavede do minulosti právě za počátkem. Počátek zakládá řadu událostí, a pokud se tedy vracíme k počátku např. písně, znamená to, že je mimo naši řadu událostí. Počátek je „zakladatelem“ každé řady a může tedy být i v budoucnosti. Počátek je darem bohů. Měli zájem na tom, aby si lidé uvědomili jejich svatost. Mezi pohybem a fenoménem pohybu je rozdíl. Pohybem může být cokoli myšlené jako pohyb. Fenoménem pohybu je ale myšlen vstup do zjevu. Aristotelské čtyři pohyby vznik a zánik, zvětšování a zmenšování jsou vstupem do zjevu. Pohyb je hlavně vstupem do zjevu a je referent, který zapřičiňuje pohyb a sám se nepohybuje, je významný (Hogenová, 2006).

Hogenová uvádí (2006, str. 65): „Jinými slovy, je důležité pozadí, na kterém se věc ukazuje, představuje, vstupuje do svého zjevu.“

2.4 Dobro:

Účelem každé činnosti je pravděpodobně dobro. Proto je dobro tak důležité, podle všeho by se dalo říct, že je to jediný účel, proč něco dělat. Každé umění je jiné a každé umění má jiný cíl. Lékařství má určitě jiný účel, než třeba automobilový průmysl. Lékaři mají léčit a snaží se člověku co nejdéle zajistit zdraví. Automobilka vyrábí zase auta. Sice také pro potřebu člověka, ale cíl obou oborů je jiný. Rozdíl je také v tom, že některá umění jsou více upřednostňována před jinými, něco je pro nás víc důležité. Máme tedy činnosti nadřazené a podřazené (Aristoteles, 2009).

Podle Aristotela je nejvyšší a neušlechtilejší činností politika, protože jsou v ní zástupci lidu, kteří vybírají další umění, která jsou pro obec nejlepší a nejdůležitější. Politice jsou podřízeny všechny ostatní „práce“ i ty, které jsou opravdu hodnotné, jako je vojevůdcovství, řečnictví a hospodářství. Využívá všechny ostatní nauky především proto, aby bylo jednotlivci zajištěno dobro. A nejen jednotlivci, ale v tom nejlepším případě jsou schopni ho zajistit jak obci, tak celému státu. Co je ale nejvyšším dobrem? Většina lidí se shoduje na tom, že blaženost. Měla by být cílem života, protože být blažený podle nich znamená, dobře žít a mít se dobře. Popsat ale přesně blaženost není tak lehké. Každý se k tomu staví jinak. Někteří říkají, že pravou blažeností je bohatství nebo čest. Ti, co jsou nemocní, považují blaženost za zdraví. Jiní, kteří si uvědomují moudrost řečnictví a vědí o nevědomosti, mají za to, že blažeností jsou moudrá slova, která řečník povídá. Uvědomují si, že dobro není jen samo o sobě, ale že musí být nějaké vyšší dobro, které zapříčiňuje, že i ostatní jsou dobrá. A právě blaženost je tou příčinou, je to nejvyšší dobro (Aristoteles, 2009).

Blaženost:

Již bylo řečeno, že blaženost je nejvyšším dobrem. Pro každého znamená něco jiného. Pro někoho může být ctností, rozumností, slastí, nebo třeba moudrostí. Podle Aristotela je blaženost především ctností. Ta je spojena se zdatností sportovců. Je ale velký rozdíl pokud je pro nás nejvyšším dobrem majetek, pouze nějaký stav nebo opravdová činnost. V případě stavu, totiž člověk nemá příliš šancí, aby vykonával něco dobrého, pokud si pod tímto stavem představíme třeba spánek. Co se týče činnosti, u té je jisté, že člověk bude konat dobro, nebo se o to alespoň snažit. To můžeme vidět při

olympijských hrách. Sportovci jsou na konci her oceněni ne proto, že jsou nejsilnější, nebo že jsou nejhezčí, ale protože se zúčastnili her. Byli součástí něčeho dobrého a tím se jejich život stane lepším. Každý se raduje z toho, co má rád. Někdo má rád divadlo, jiný koně a někteří jsou milovníky ctnosti. Blaženost je tedy v největší míře obsažena právě v činnosti, ale ne pro každého je to prioritou. Jestliže nemáme k našemu životu dostatek okolních dober, jako jsou přátelé nebo třeba plodnost, brzdí nás to, abychom se dostali k nejvyššímu dobru. Jak by mohl být naplněn štěstím člověk, který chtěl děti, ale je bezdětný? Jak ten, který chtěl bohatství, ale je chudý? Proto každý potřebuje jinou míru a množství dobra, a proto je pro někoho blažeností ctnost a pro někoho krása (Aristoteles, 2009).

Vzniká otázka, zda se můžeme blaženosti naučit, nějakým způsobem si na ni přivyknout nebo zda to byl dar od bohů? Blaženost by měla být darem od bohů, protože z dober, která se nám mohou naskytnout, je toto to nejvyšší a nejhodnotnější. I kdyby se dalo blaženosti naučit nebo ji nějak navyknout, má božskou podstatu. A připisovat toto dobro náhodě, je nepravděpodobné kvůli jeho velikosti. Blažený může být pouze člověk, který se věnuje nějaké činnosti, která vyžaduje určitou zdatnost (Aristoteles, 2009). Aristoteles o tomto přímo říká (2009, str. 37): „ Jest tedy zřejmo, že ani osla, ani koně ani jiné zvíře nenazýváme blaženými, neboť žádné z nich nemůže být účastno takové činnosti. Z téže příčiny ani dítě není blažené; neboť pro mládí není schopno takových výkonů; a děti, které tak bývají nazývány, jsou nazývány blaženými pro naději. Jak jsme totiž řekli, jest potřebí i dokonalé ctnosti i dokonalého života.“

Blaženost je pravděpodobně záležitostí cti a chvály. Jako schopnost člověka ji nemůžeme započítat. Chválené věci ale vyžadují, aby měli nějakou vlastnost, protože proč bychom je jinak měli chválit? Člověka chválíme za to, že je spravedlivý, statečný, že je dobrý v běhu nebo pro jinou určitou vlastnost. Podle tohoto můžeme usoudit, že není vhodné chválit něco tak dobrého, jako je blaženost, ale že jí patří chvála jiného druhu. O bozích také nemluvíme jako o našich vlastnostech, protože by to mohlo působit směšně. Připodobňujeme je blaženosti. Eudoxos říká, že např. rozkoš patří mezi dobro, ale i přesto není chválena, protože tím se ukazuje na to, že je lepší. A tak je to u všech dober a u Boha. Chvála by měla patřit ctnostem, protože dělá lidi lepšími. Výkony tělesné i duševní si také zaslouhují chválu. Díky tomu můžeme vidět, že blaženost je záležitostí cti a že je dokonalá (Aristoteles, 2009).

Ctnost:

Aristoteles (2009, str. 41): „Ježto blaženost jest jakási činnost duše z hlediska dokonalé ctnosti, musíme přihlídnout ke ctnosti.“ Díky tomu se můžeme dozvědět víc o blaženosti. Tu najdeme, jak již bylo řečeno, především u politiků, kteří se snaží, aby občané byli dobří a dodržovali zákony. Jestliže mluvíme o lidské ctnosti, hledíme na ni z pohledu duševního a ne tělesného, protože právě sama blaženost patří k duševnímu jednání. Správný politik, by tedy neměl být dobrý pouze v řečnění, ale měl by se zabývat i duší. Lékař, který se snaží vyléčit jednu část těla, musí znát celé tělo, protože je vše propojeno. Stejně tak by to měl dělat i politik, protože politika je podle Aristotela důležitější než lékařství (Aristoteles, 2009).

Duše je rozdělena na dvě části. Jedna je rozumná a ta druhá nerozumná. Nerozumná polovina je přirovnávána k rostlině, kvůli výživě a růstu. U všeho, co přijímá potravu, musíme počítat s tím, že je to spojeno dokonalostí. Nerozumná část duše je tedy určitým způsobem dokonalá a projevuje se především ve spánku. Dobro a zlo se ale ve spánku nemohou projevit a proto lidé, kteří neprožívají v bdělém stavu dobro, jsou vlastně nešťastní. Děje se tak, protože ve spánku je duše nečinná. Pokud je člověk dobrý, je možné, aby se mu v souvislosti se snem projevilo nějaký pohyb (Aristoteles, 2009).

Nerozumnou složku duše můžeme dále rozdělit. První je sama nerozumná část a druhá je část, která je rozumná. V té je obsažena touha a žádost a většinou je možné použít u těchto jevů rozum. Tím pádem má duše i dvojí rozum. Jeden rozum stojí sám o sobě a ten druhý je součástí nerozumné části. Podle tohoto rozdělujeme ctnosti. Máme ctnosti rozumové a mravní. Mezi rozumové patří moudrost, chápání a samotná rozumnost. Mezi mravní patří štědrost a uměřenost (Aristoteles, 2009).

2.5 Zdraví:

Zdraví je soulad duše a těla. Nemoc byla označována za monarchii, což je vláda jednoho a zdraví jako isonomia a to znamená stejný zákon. Zdraví a nemoc v těle ovlivňují čtyři šťávy, které v něm nalezneme. Je zde černá žluč (choleric), krev sangvinik), žluč světlá (melancholik), a sliz (flegmatik). Černá žluč vyprovokuje člověka k záchvatům zuřivosti. Sliz se v těle pohybuje tak pomalu, že zpomaluje i celého člověka. Světlá žluč způsobuje, že se člověk ponořuje sám do sebe a je hloubavý. A nakonec krev určuje lidský temperament podle toho, jak rychle se v těle pohybuje. Toto složení tělesných šťáv sestavil již Hippokrates (Hogenová, 2006).

Jiný pohled na zdraví mají hinduisté, kteří říkají, že aby byl člověk opravdu zdraví, je důležité, aby energie, která proudí tělem, proudila vyrovnaně. Energie se pohybuje v sedmi čakrách a v sedmdesáti tisících nádí, kanálcích, kterými proudí energie (Hogenová, 2006).

Máme sedm čaker. Múládhára, Svádhisthána, Manipúra, Anáhata, Ádžňá, Sahasrára, Višuddhi. První čakra Múládhára je spojena se zemí, ze které můžeme sát energii, a převádí kosmickou energii na tělesnou. Díky ní jsme spojeni také s Matkou Zemí. V druhé čakře Svádhisthána se seskupují emoce, sexuální energie a síly, které potřebuje k tvoření. Tato čakra nás ovlivňuje v postoji k ostatním lidem, zejména ve vztahu ke druhému pohlaví. Jejím elementem je voda, která symbolizuje právě emoce. Třetí čakra nám dodává energii a jejím elementem je oheň, který představuje energii, sílu, teplo. Skrz tuto čakru přijímáme sluneční energii, která dodává sílu našemu tělu. Manipúra ovlivňuje naše vztahy na rovině sympatie a antipatie a rozhoduje o našich trvalých citových vazbách ke druhému pohlaví. Čtvrtá čakra, je čakrou srdeční. Přes ni vnímáme hudbu, poezii, výtvarné umění a jsme schopni převést to, co slyšíme, nebo vidíme na lásku. Jejím elementem je vzduch. Pátá čakra je sídlem lidské komunikace a schopnosti se vyjadřovat. Spojuje myšlení a cítění, které se potom může projevat jako pláč, smích apod. Šestá čakra je spojením duchovních sil, paměti, vůle a patří sem všechny smysly. Sedmá čakra je nevyšší ze všech a vyjadřuje dokonalost v člověku. V této čakře jsme doma (Životní energie, 2009).

Dnes máme o zdraví danou definici. Člověk je zdravý, pokud se cítí dobře po tělesné a duševní stránce a také musí mít sociální pohodu. Sociální pohodu má ale každý člověk jinou a nemůžeme ji jen tak definovat, protože každý je spokojen s něčím

jiným. Nemůžeme tedy přesně definovat zdraví, protože nevíme co to je. Jediné co můžeme říct jistě je, že nemoc je privací zdraví (Hogenová, 2006).

Nevíme jistě ani co je život. Podle vědců máme sice definice, které nám říkají od jakého stádia je živočich živým tvorem a žije život, stejně je to u lidského embrya, ale jsou to jen definice, které nejsou jisté. Když nevíme co je život, nevíme ani co je smrt. Stejně jako u zdraví můžeme jen říct, že smrt je privací života. V dnešním světě jsou všichni lidé závislí na lécích, na pilulkách, které nám mají pomáhat v životě, a všichni na ně spoléhají, věří jim. Jsou si jimi jistí. Pokud se ale někdo pokusí zpochybnit tuto úlohu prášků a tu jistotu, nemusel by dopadnout dobře. Tělesná výchova je naukou, která nám prodlužuje život, utužuje zdraví a zachovává mládí. Těžko ale můžeme říct, že dnes tak populární fitness centra mají stejný efekt a vůbec stejný smysl (Hogenová, 2006). Hogenová říká (2006, str. 52): „V definici zdraví chybí tedy výměr pojmu „pohoda“ a také je zde implicitně obsažen předpoklad, že celek lidského života je založen na fyzické, psychické a sociální rovině prožívání“.

Pohodu bychom mohli přirovnat ke slasti, i když to není úplně nejlepší přirovnání. Již ve starověkém Řecku se vedly debaty o tom, že pokud je něco slastné, může to existovat jen v případě, že má svůj protiklad a to strast. Pokud je tedy strast protikladem slasti, nemůže slast bez strasti existovat (Hogenová, 2006).

Dnešní člověk nemůže žít jen běžný, každodenní život. Nemůže do sebe nasávat jen realitu, tak to nejde. Právě od reality potřebuje občas uniknout. Potřebuje přesah přes reálné skutečnosti, posvátný čas, který není myšlen jen jako čas strávený v kostele. Tento posvátný čas může prožít i ve sportu, kde člověk bojuje a vede čistý boj, fair play (Hogenová, 2006).

Hogenová o sportu říká (2006, str. 53): „Katarze naší duše od vášní, které spalují naši možnost koncentrovat se na to, co je rozumné a nutné, se konstituuje právě při bytostném prožívání sportovních soutěží. Ne nadarmo mluví naši kolegové z oblasti sociologie tak často o novém druhu „profánního náboženství“, kterým je právě sport“.

Život je tak uspěchaný, že si ani neuvědomujeme samy sebe. Ztrácíme se a to nás děsí. Činnosti, které se kolem nás dějí doslova „profrčí“ že si je ani neuvědomíme. Mnoho lidí má deprese, mnoho lidí říká, že má deprese, ale jsou jen unaveni touhle dobou, tou rychlostí, protože jí nestačí. Proto utíkají k hudbě, k tanci a ke sportu, který nás osvobozuje. Sport je pro člověka v dnešní době něčím úžasným, protože se může na chvíli zastavit, něco si pořádně užít. Nemusí přemýšlet nad tím, co bude, protože prožívá „ted“. Zapomíná na běžné starosti na každodenní obstarávání. Hra, kterou

sleduje, ho vtáhne do sebe. Tento prožitek potřebuje člověk k tomu, aby byl zdravý. To je něco na co se zapomnělo při vymýšlení definice o zdraví. Důležité je, aby si dnešní tělocvikáři uvědomili, jak je podstatné prožívat při tělesné výchově a sportu právě ono transcendování. Při sportu nejde jen o zdraví fyzické, ani o váhu a podobně. Jde o přesah a transcendování (Hogenová, 2003).

Hogenová píše (2006, str. 55): „Fenomén zdraví má ontickou a ontologickou přednost před fenoménem nemoci, protože „nemocné“ může být jen to, co bylo před tím „zdravé“. Je to přesně tak jako s tím, co je mrtvé, umřít může jen to, co před tím žilo. Jinak řečeno, nemoc ani smrt nepochopíme bez porozumění tomu, co je podstatou života, a tomu, co je podstatou zdraví. Nemoc a smrt jsou privace (odnětí) zdraví a života“.

Když je člověk nemocný, znamená to, že nemůže (ne-může) dělat něco, co by mohl dělat, kdyby byl zdravý. Dochází zde vlastně opět k privaci. Člověk nemá kvůli nemoci možnost něco dělat. Byla nám privována možnost přesahu. Jsme hozeni do systému, kterým se musíme řídit, protože nemáme na vybranou. Vlastně jsme uvízli v Platónově jeskyni a nemáme, jak se z ní dostat. Proto hledáme cesty, kterými bychom se dostali pryč. Jde o prostředky, které nám pomáhají se dostat „ven“ a zapomenout na realitu. Jsou to alkohol a drogy různého typu (Hogenová, 2006).

Pokud se dostaneme do situace, kdy nejsme schopni odlišit sebe od ostatních předmětů, jsme ztraceni. V tomto případě nemůžeme naplňovat svůj čas, své chvíle, bytostně. Je to paradoxní, protože jsme uvízli v čase a přesto ho nemůžeme naplnit. Naopak, když se toho snažíme udělat příliš, také se ztrácíme. Hlavní je, abychom byli schopni prožívat život v „ted“, v Dasein. Jestli nejsme schopni této transcendence, dochází k tomu, že jsme uvěznění a jen si namlouváme, že tomu tak není. Pokoušíme se dostat ven, pryč z toho vězení, tím, že hodně pracujeme, nebo že požijeme omamné látky. Ze strany zdraví nám to nepřispívá ani trochu. A právě v tomto problému nám může pomoci sport. Nemusí nás vyvést úplně „ven“, ale alespoň malými krůčky se tomu můžeme přiblížit. Díky němu jsme schopni prožívat „ted“ a okusit „být při tom“ (Hogenová, 2006).

Podle čtyř Aristotelových druhů pohybů, by se měl tělocvikář řídit. Není totiž dostatečné, když sleduje pouze výsledky na stopkách, ale záleží také na tom, co zrovna žák prožívá a co se děje v jeho duši. Tímto způsobem je tělesná výchova, a sport obecně, formou, která lidem poskytuje zdraví, ale jen pokud se děje pomocí hry. Hra

totiž dokáže zpřítomnit a přinést transcenci, kterou lidé tolik potřebují (Hogenová 2006).

3. Historie sportu

3.1 Starověké Řecko:

Řecko je považováno za kolébkou evropské kultury a civilizace. Jeho antická společnost, kde otroci a polosvobodní lidé vytvářeli blahobyt pro malou část svobodných občanů, kteří díky tomu získali prostor a volný čas, pro studium přírody a pěstování kultury pro kultivaci svého těla (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Znamé dějiny Řecka začínají kolem roku tisíc před naším letopočtem a již od počátku je zřejmé, že Řekové byli velmi zaujati jak fyzickou, tak i duševní krásou. Pohybem a fyzickými aktivitami se snažili přiblížit k ideálu dokonalého člověka neboli kalokagathii. Kalokagathie, jakožto harmonie fyzické a psychické zdatnosti, byla pravděpodobně jedním z hlavních důvodů, proč se ve starověkém Řecku začali konat sportovní soutěže, jejichž vrcholem byly hry olympijské. Sportovní události tohoto charakteru se konaly v padesáti dnech desátého roku na výročí obléhání Tróje. Trojská válka byla dle archeologů asi v polovině třináctého století před naším letopočtem. Mnoho informací se dozvídáme od Homéra, který se zmiňuje i o první sportovní soutěži, kterou byly závody koňských spřežení. Tento sport, kterému se věnovaly především aristokratické vrstvy, se konal na dráze zvané hipodrom. Podle počtu hipodromů byl tento sport velmi oblíbený. Najdeme je např. v: Athénách, Olympii, Delfách nebo Thébách (Sommer, 2003).

Okolo šestého století před naším letopočtem docházelo k bojům o politickou moc tzv. hegemonii. Soupeřily mezi sebou Athény, které byly nejvyspělejšími městy na řecké pevnině, a Sparta, která patřila do peloponéského Řecka. Athény bychom mohli označit za centrum kultury a politiky, za to Sparta byla spíše vojenského rázu (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Ve Spartě se věnovali fyzické aktivitě a vojenství. Základem tohoto učení bylo „areté“, které pokud bychom se ho snažili jednoduše přeložit, znamená ctnost, dokonalost, zdatnost (podrobněji viz kapitola 2.1). Velmi důležitá byla odvaha, fyzická zdatnost, statečnost a hrdinství. Takový člověk byl poté užitečným členem Sparty (Sommer, 2003). Sommer říká (2003, str. 34): „Je určitě zajímavé, že tělesná zdatnost byla ve Spartě neoddělitelně spojena s láskou k vlasti, ke svému státu a městu.“

Nejvyšším cílem této výchovy bylo obětování vlastního života pro zájem obce. A to bylo mimochodem považováno za přechod k životu posmrtně *nesmrtelnému*“.

Všichni chlapci byli rozděleni podle věku do skupin, na které dohlíželi spartští muži. Ti museli od dvaceti do šedesáti let provádět každý den vojenská cvičení. Cvičili nazi, nebo jen málo oblečení, aby se otužovali. Tehdejší tělesná výchova se skládala z běhu, zápasu, hodů diskem a oštěpem. Dívky absolvovaly stejný výcvik, jako chlapci, především z toho důvodu, že ve Spartě byl velmi dlouho matriarchát a ženy zde měly lepší a silnější pozici než v okolních řeckých státech. Mezi další sporty patřily lovecké a bojové hry a později se přidaly ještě míčové hry (Sommer, 2003).

Takto pojatá výchova umožnila Spartě, aby její zástupci byli zpočátku úspěšní na tradičních všeřeckých hrách. Ovšem další militarizace a jednostranné vedení nakonec znemožnilo Spartě účast na hrách. Naproti tomu aténský systém lze charakterizovat uplatňováním ideálu všestranné a harmonické výchovy, tzv. kalokagathii, jejíchž součástí byly: gymnastika, muzika a gramatika (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Panhelénské hry:

V řeckém životě hrály slavnosti a sportovní klání velmi důležitou roli. Mezi nejnámější, jak již bylo zmíněno, patřily hry olympijské. Vedle nich ale známe ještě troje další, které spolu s hrami v Olympii vytváří takzvané panhelénské hry. Jejím jediným účelem nebylo „pouze“ sportovat, ale také snaha o politickou jednotu Řecka (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Prvními hrami byly pýthijské. Název je pravděpodobně odvozen od jména bájného draka Pythóna, kterého přemohl Apollon. Hry byly součástí slavností, které byly pořádány na počest tohoto boha, který měl svou svatyni v Delfách. Konaly se zpočátku po osmi letech, později po čtyřech letech, vždy na počátku září ve třetím roce olympijského cyklu a poprvé se konaly v roce 582 před našim letopočtem v nejslavnějším náboženském okrsku Řecka na stadionu v Delfách. Jejich náplní nebyl pouze sport, ale na programu byly soutěže gymnické, hippické a muzické. Z muzických byly nejslavnější soutěže kitharistů. Patronkou her byla Pýthia, která byla věštkyní v Apollonově chrámu. O průběh her se starali hieromnémonové, kteří byli tímto úkolem pověřeni zástupci jednotlivých polis. Tyto hry se konaly do konce čtvrtého století

našeho letopočtu a vítězové si odnášeli vavřínové věnce, palmové ratolesti a v pozdější době i peněžní odměny (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Druhé hry nazýváme isthmické a jejich počátek se datuje do stejného roku, jako her pýthijských. Na rozdíl od nich se ale konaly ve druhém a čtvrtém roce olympijského cyklu na počest boha moře Poseidona. Je ale možné, že tyto hry byly hrami pohřebními na počest Melikerta. Mezi disciplíny patřily múzické, gymnické a hipické soutěže. Místem konání bylo město Isthmos u Korintu (Sommer, 2003).

Třetí hry, které ale nenabývaly takového významu, jako dvoje předchozí, se jmenují hry nemejské a konaly se ve městě Nemej od roku 573 před naším letopočtem. Obsahem se nelišily od her pýthijských ani isthmických, ale byly založeny jako smuteční slavnost k počtě boha vegetace, později byly zasvěceny Diovi. Konaly se každý druhý a každý čtvrtý rok (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Před zahájením každých her musela být vykonána oběť bohu, kterému byly hry zasvěceny. V podstatě by se tento zvyk dal přirovnat k dnešnímu slavnostnímu zahájení novodobých olympijských her (Sommer, 2003).

Olympijské hry:

Byly nejslavnější Panhelénské hry a jejich počátek se datuje do roku 776 před naším letopočtem. Konaly se každé čtyři roky, v posvátném okrsku na západě poloostrova Peloponésos v Olympii, pravděpodobně při prvním úplňku po letním slunovratu, což znamená přibližně na přelomu července a srpna. Jejich význam dokládají např.: Pindarovy Olympijské zpěvy nebo díla dalších řeckých a římských autorů. Během prvních her konajících se v Olympii byla na programu jediná disciplína, běh na 192,27 metrů (jeden stadion). K hrám dále patřily náboženské obřady a další disciplíny se přidávaly postupem času. Na čtrnáctých olympijských hrách se přidal běh na dva stadiony a na patnáctých hrách jsme mohli vidět běh na dlouhou trať, běželo se tehdy sedm, dvanáct a dvacet stadionu, což byly téměř čtyři kilometry. Dále se přidal pětiboj, do kterého patřil běh, zápas, skok, hod diskem a oštěpem, jízda na koni, box a později ještě soutěž v pankratiu, které spojovalo zápas a box. (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Olympijské hry měly všeobecně velký význam. Svědčí o tom skutečnost, že kalendář byl rozdělen podle olympijských období, nebo přípravy, které předcházely

samotným hrám. Toto období začínalo tím, že se deset měsíců před hrami vybralo deset členů sboru, který organizoval celé hry, vybíral sportovce, dohlížel na jejich výcvik, rozhodoval spory a nakonec i uděloval ceny vítězům (Český badmintonový svaz, 2011).

Ze začátku se konaly hry pouhý den a později trvaly až jeden týden. Jako první se konal slavnostní průvod a za ním následovala oběť Diovi. Poté museli všichni sportovci, kteří se her účastnili složit přísahu, že budou soutěžit čestně a spravedlivě. Účastnit se mohli jen svobodní lidé, kteří mohou být vystaveni zraků bohů. Důležitým znakem her bylo spojení ducha a těla. Tomu, který vyhrál, byly vzdávány pocty a velká sláva. Byla mu vystavena socha a na jeho počest se pořádaly slavnosti. Jako odměnu dostali vítězové zprvu olivovou ratolest, ale postupem času začali dostávat dary a to mohlo být i příčinou úpadku her, který se dostavil v průběhu čtvrtého století našeho letopočtu. Úpadek her také úzce souvisel s politickou a ekonomickou mocí římské říše a s rozmachem křesťanství. Roku 393 našeho letopočtu se proto konaly pravděpodobně poslední oficiální olympijské hry, než je císař Theodosius I. spolu s dalšími pohanskými slavnostmi zakázal. Zakaz však pravděpodobně nepomohl a hry se v omezeném rozsahu konaly dál až do roku 395 našeho letopočtu, kdy Olympii vyplenily gótské kmeny (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Stadion:

Stadion, na kterém probíhaly první závody, byl součástí dalších staveb, mezi které patřil i Diův chrám a chrám bohyně Héry. Nalezneme zde i mohyly Pelopa a Hippodamie. Hippodamie je známá tím, že založila olympijskou soutěž pro dívky. Jmenovaly se héraie, podle bohyně Héry, Diovy manželky a závodily v běhu. Také se konaly každý čtvrtý rok, ale nebyly součástí olympijských her. Stadion byl tvořen obdélníkovou drahou, která byla na koncích zaoblena, a většinou patřil ke gymnáziím, kde se učili řečtí chlapci tělesné a později i duševní výuce. Mezi tělesnou výuku patřila gymnastika, zápas, skok do dálky, běh, hod diskem a oštěpem. Tyto disciplíny byly nácvičkou na sportovní soutěže nebo vojenskou činnost. Stadiony, které sloužily olympijským hrám, byly používány i při ostatních panhelénských hrách (Sommer, 2003).

Mír:

Nedílnou součástí her byl stav míru, který trval po celé dění her, tzv. ekecheiria. Dodržovat ho musely všechny řecké státy a byl zárukou toho, že se mohli všichni v klidu dopravit na hry a poté se i vrátit bezpečně zpět a to i přes nepřátelské území. Zakázány byly jak války, tak i ostatní násilné činy, jako např. popravy. Na to, aby nebyl stav míru porušen dohlížel bůh Zeus. Škoda jen, že se tento duch her nezachoval i do dnešních dnů (viz Mnichov 1972) (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Odměny vítězům:

Řekové byli ve vymýšlení disciplín velmi vynalézaví. Například při skoku držel sportovec činky o různé hmotnosti, aby získal větší letovou rychlost a před dopadem je odhodil. Počet účastníků olympijských her není jistý, ale na seznamu, který je znám, je napsáno osm set jmen. Ti, kteří se dostali na stupně vítězů, obdrželi různé ceny. Všeobecně známý je vavřínový věnec, který byl spíše symbolickou cenou. Vítězové dostávali totiž mnohdy mnohem více. Zpočátku dostávali keramické vázy, nebo nádoby s vonnými oleji a mastmi, které mohli popřípadě prodat. Rozdíl byl především v tom, pokud šlo o hry náboženského nebo čistě sportovního charakteru, u kterého museli diváci platit vstupné. V druhém případě totiž dostávali sportovci vysokou finanční odměnu. Mohli si nechat vystavit sochu a v místě odkud pocházeli, se stali čestnými uznávanými občany (Sommer, 2003).

Ani vavřínový věnec však nebyl obyčejný. Byl vytvořen nadaným dětským sportovcem, který odřízl zlatým nožem ty nejlépe vypadající větvičky posvátného olivovníku. Díky tomu byla tato cena vlastně darem přímo od samotného boha Dia (Sommer, 2003).

Vítězové dostávali i naturální odměny, které byly placeny z obecních peněz. To se dělalo kvůli tomu, že sportovec, který vyhrál, tak zviditelnil svou polis. Některá města si dokonce nechala strhnout hradby, protože podle nich byla velikost vítěze tak veliká, že je ochrání (Sommer, 2003).

Gymnázia, palaistry:

Asi v polovině pátého století před naším letopočtem dochází k největšímu rozvoji Athén. Buduje se agora a město se stává centrem filosofů, dramatiků, různých umělců a vlivných lidí. Díky rozvíjející se demokracii vznikl názor, že základem lidského vzdělání nejsou jen občanská a politická práva, ale také duchovní a fyzická nauka. Proto se k přípravě o občanství přidalo i cvičení gymnastiky, které se učilo v gymnáziích a palaistrách. Palaistry byly součástí gymnázií, kde se prováděla sportovní cvičení. Za zmínku stojí, že součástí těchto antických sportovišť byla i hygienická zařízení (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Gymnázia sloužila nejprve k fyzické a později i k duševní výchově Řeků. Mezi vyučované sporty patřily gymnastika, zápas, skok do dálky, běh, hod oštěpem a diskem. Konaly se zde i přednášky, které vedli filozofové a rétoři. Mladí lidé zde studovali a rozprávěli o filosofických otázkách. Na některá gymnasia směly chodit i dívky (Sommer, 2003).

Tyto prostory byly zřizovány na náklady města, a proto ta bohatá měla i více gymnasií. Například Athény měly tři: Akademii, kde působil Platón, Lykeion kde bychom našli jeho žáka Aristotela a poslední se nacházelo na předměstské čtvrti Kynosarges, kde působil kynik Antisthén. Později, v době helénské, v Athénách přibyla ještě další čtyři gymnasia. Časem se stávala vyučujícími jednotkami, které měly zajistit správný duševní a tělesný rozvoj řeckých mužů. Filozofie je měla upevnit ve věci morálky a upevnit v nich lásku ke státu.

Hlavou gymnasia byl ředitel, tělesnou výchovu zajišťovali cvičitelé a na závody připravovali chlapce trenéři. Vedle sportu měla důležitou úlohu hudba, která doprovázela sportovce při běhu, při cvičení a posilování a za jejího doprovodu se prováděla i rytmická cvičení. Dále se prováděla i cvičení duchovní, která spočívala ve vzdělanosti v duchu kalokagathie. Rozvojem těchto duchovních, ale i tělesných cvičení se zabývali filozofové, například o Aristotelovi nebo Platónovi se ví, že byli dobří nejen ve filozofii, ale i ve sportu (Sommer, 2003).

Gymnázia byla v provozu po celou dobu rozvoje řecké kultury a jejich princip později převzali i Římané, ale úroveň jejich výuky byla nižší než původní řecká (Sommer, 2003).

Úpadek řecké tělesné kultury:

Na počátku čtvrtého století před naším letopočtem nastala doba, kdy se Řecko dostalo do politických problémů, a když v roce 333 před naším letopočtem přitáhl Alexandr Makedonský a podmanil si městské státy, klasické Řecko skončilo. I když politickou moc měli Římané, kultura zůstala spíše řecká. Řecká společnost se začala dělit a stejný osud postihl i tělesnou kulturu, která se stala hlavně věcí profesionálů. Sport se začíná spojovat s medicínou a poprvé je od řeckého lékaře Hippokrata slyšet o zdravém způsobu života. Význam přikládá i tělesnému cvičení, které je prospěšné zdraví. Věnuje se jídelníčku, který by měl dodržovat každý člověk, neměl by se přejídat ani hladovět, což je důležité obzvlášť pro sportovce (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Soutěžení, které se dříve odehrávalo v duchu společenském, se změnilo spíše na individualistický. Z okolí centrálního Řecka přicházeli mladí muži, kteří byli naverbováni k žoldněrům. Sommer konkrétně uvádí (2003, str. 83): „Z nich se postupně vytvořila i nová sociální vrstva – jacísi závodníci z povolání“. Říkalo se jim athlétés a nejdříve soutěžili o ceny. Později se sportem začali živit. Absolvovali výcviky v různých disciplínách a dohlíželi na ně trenéři, jak ve cvičení, tak i ve stravě. Ze sportu se tedy stalo klasické povolání, které vykonávaly hlavně nižší vrstvy. Jednalo se o jednostrannou výuku, pouze v tělesnosti, a za to byli kritizováni, protože to nebylo zdravé pro jejich ducha. Toto povolání se dočkalo konce ve čtvrtém století našeho letopočtu společně s koncem olympijských her (Sommer, 2003).

V těžké atletice se závodilo v boxu, pětiboji a zápase. Tyto disciplíny měly přísná pravidla, ale i přes to se bojovalo většinou až do vyčerpání jednoho ze závodníků. Pěstní souboje často končily až u krve, protože se používaly různé řemeny pro „zpestření“. Přesto se takové zápasy udržely, jelikož v nich šlo o značné jmění. To bylo téměř jediné, co si zápasníci odnesli, protože pocty, kterých se dostávalo vítězům olympijských her, nebyly zdaleka tak veliké. Tímto se dostaly sportovní slavnosti do velkého úpadku. Už nešlo o jednotu ducha a těla a jejich krásu. Objevovala se zde korupce a hry byly odsuzovány jak diváky, tak i „skutečnými“ sportovci. Olympijský duch byl ztracen. Hry se nekonaly už jen v Olympii, ale začaly se pořádat i jinde různě po celém Řecku a odhaduje se, že jich bylo až na dvacet. Sommer (2003, str. 85) poukazuje na to, že: „Nešlo už o sportovní slávu, ale o peníze, nešlo už o radost ze

sportování, ale o urputné zápolení. Čím tvrdší a „krvavější“ řeže, tím více diváků a tím víc peněz. Na hrách postupně ubývali klasičtí Řekové a přicházeli borci z provincií. Postupně byly staženy závody, které byly oblíbené v řeckých hrách, protože z hlediska tvrdosti byly preferovány osobní souboje, jeden proti jednomu. A Římané budou vnímat tyto sportovní soutěže už jinak, v duchu stylu své dobovačné politiky“.

3.2 Středověk:

Raný středověk začíná v pátém století pádem římského impéria a trvá až do třináctého století. Vyznačuje se tím, že po éře Řeků a Římanů, kteří měli sport a tělesnou výchovu na velmi vysoké úrovni, začíná středověk se sportem od nuly. Hlavní roli hraje Křesťanská církev a ta se staví proti antické tradici, znovu se objevuje až v době humanismu. Křesťanství bylo rozhodující ideologií evropského středověku, proto byl po staletí odpor k lidskému tělu výraznou složkou celé evropské kultury (Sommer, 2003, Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Středověk je obecně spíše spojen s rytířstvím, které zde hrálo důležitou roli. Život rytíře se točil především kolem tělesnosti. Konaly se lovy, turnaje a probíhaly války, ve kterých se mohly ctnosti rytířů vyjímat. V této době je důležitá soutěživost a vítězství. Za pozornost stojí i středověká hygiena. Stavěly se lázně, které byly nejvýznamnějším dokladem toho, že něco málo z antické kultury přece jen přežilo (Sommer, 2003).

Ideál rytířství:

Vedle moci církevní se začíná prosazovat i moc světská, se kterou přichází ideál rytířství, hrdinství. Je spojován s řeckou kalokagathí, která zapojuje jak tělo, tak i duši. Tento ideál se vyznačoval fyzickou silou, připraveností, odvahou, obratností a schopností zacházet se zbraní. Vznik rytířství bychom našli ve Francii na přelomu jedenáctého a dvanáctého století (Sommer, 2003). Dle Sommera (2003 str. 119): „Odtud se rozšířilo do Anglie, Německa, Itálie, Španělska, Uher, Čech, Skandinávie a Polska. Typickým znakem rytířství bylo používání koně a právě s německým pojmem ritter je spojena česká varianta pojmu rytíř. Rytířstvo svými předpisy glorifikovalo vrstvu světských šlechticů a vedlo nejen ke zvyšování fyzické úrovně středověkého obyvatelstva, ale i ke zvyšování kulturní i umělecko-společenské úrovně, neboť s rytířskými ctnostmi a ideály přímo souvisel rozvoj středověkého umění, především pak literatury a hudby“.

Na rytířství se chlapci připravovali již od útlého věku. Ti, kteří nebyli fyzicky zdatní, odcházeli do církevních ústavů. S fyzickým tréninkem se začalo již v sedmi

letech a postupně se fyzická zátěž zvyšovala. K výcviku patřilo běhání, skákání, šplhání, ti nejlepší rytíři uměli plavat a museli si dobře rozumět se svým koněm, protože téměř nikdy nechodili pěšky, kvůli svému těžkému brnění (Sommer, 2003).

Artušovské hry:

Podle legendy byl Artuš v šestém století anglickým králem, jehož rytíři se scházeli u kulatého stolu, který symbolizoval rovnost mezi nimi. Hry byly založeny na snaze hledat křesťanskou dokonalost. Rytířská dobrodružství a odvaha byly později přetvořeny do podoby tzv. Artušovských her, jejichž nejstarší dochovaný záznam sahá do roku 1223 na Kypr. Oficiálně byly ale uznány až Edwardem III. a to v roce 1344. V Anglii byly tyto hry velmi oblíbené a dalším místem konání bylo například Španělsko, Francie nebo Brabantsko. Od běžných rytířských her se trochu lišily svou složitostí, ale hlavní náplní byly rytířské turnaje, hodování a tancování. Jejich účastníci si často přisvojili Artušovo nebo jméno jiného rytíře kruhového stolu. Nebojovalo se zde na „život a na smrt“, ale šlo spíše o divadelní podívanou, při které se musel dodržovat scénář podle toho, jakou postavu rytíř zrovna hrál. Vítěz byl předem znám. Součástí nebylo jen „divadlo“, ale i další úkoly, které museli rytíři vykonat. Šlo hlavně o fyzicky náročné úkoly, jako např. polapení zloducha, nebo hon divoké zvěře. Angličané později do her vložili i nacionální význam, kdy Wellšané byli ti zlí a Angličané hodní. Další v pořadí na programu byly úkoly kulturního rázu, kde rytíři již neprokazovali fyzickou zdatnost, ale recitovali, zpívali a tančili (Sommer, 2003).

Kolem poloviny patnáctého století dochází ke konci středověku. Rytířské zápasy se na většině území Evropy dostávají do ústraní, ale například ve Španělsku a Francii se udržely nejdéle a to přibližně do konce šestnáctého století. V Anglii se pozměnily v podobu artušovských her (viz výše). Postupem času se turnaje pozměnily tak, že rytíři už „nebojovali“ samy za sebe, ale utvářely se spolky, které měly i své odznaky a hierarchické uspořádání. Rytíři mohli být členy více společenství, takže se stávalo, že někdy soutěžili jak se svými nepřáteli, tak proti nim. Důležitým faktem je, že do společenství byli posléze přijímáni jen ti rytíři, kteří měli urozený původ a to z důvodu zachování ideálu středověkého rytířstva. Turnaje se proto staly záležitostí jen uzavřeného kruhu lidí, kteří měli „rytířství skutečně v krvi“ (Sommer, 2003).

Lov:

Další fyzickou aktivitou, která se provozovala mezi turnaji, zápasy a bitvami byl lov. Tento sport sloužil především jako odpočinek a šlechtici si díky němu udržovali fyzičku. Lov byl vášní, dobrodružstvím, společenskou událostí a probíhal v dobré atmosféře. Ve středověku bychom mohli přirovnat lov k bojové činnosti, protože se střílelo, štvála se zvěř a zvířata, která dostala zásah, ale nezemřela, musela být doražena. Rytíři při lovu dokazovali svou obratnost, schopnost jiného druhu boje, než jaký se odehrává na bitevních polích nebo na turnajích. Pro obyčejné lidi byl lov zakázaný, jak jeho provozování, tak navštěvování a pokud byl někdo nachytán při pytláčení, čekal ho trest. Lov se stal výhradou jen šlechty. Techniky, které se používali, byly různé. Oblíbené a rozšířené bylo sokolnictví. Tento způsob byl znám již v pravěku a později na Blízkém východě. Vycvičení sokola bylo velmi pracné. Přes oči dostával pásku, která měla zabránit rozptylování okolními jevy a pták byl zklidněný a soustředěný na lov. Dalším způsobem, který byl fyzicky hodně náročný, byl hon zvěře se psy. Rytíři seděli na koních, před nimi běželi psi, kteří pronásledovali jeleny, laně a jiná zvířata. Oblíbenou disciplínou, jejíž výsledky můžeme vidět na mnoha zámcích, byla soutěž o trofeje v podobě parohů, lebek a všech možných částí zvířat. Trofeje se dávali již za Řeků a Římanů, ale úplně v jiné podobě (Sommer, 2003).

Hry v hale:

Již v této době byly vymyšleny sporty, které se nemohly hrát venku a kvůli tomu byly zřízeny haly, míčovny. Začaly se stavět na přelomu patnáctého a šestnáctého století, kdy šlechtu a panovníky omrzelo provozovat sport jen venku a čekat, jaké bude počasí a zda budou moci vůbec hrát. Míčové hry byly velmi oblíbené, nasvědčuje tomu fakt, že např. Jindřich VII. a Jindřich VIII. byli náruživými hráči těchto her. Jednou z nejrozšířenějších her byl tenis. Hrál se obdobně jako dnes, uprostřed hřiště byla natažena síť a přes tu museli sportovci „dostat“ míč. Těchto sportovních prostor bylo velké množství v Itálii a z této země se později pravděpodobně rozšířily i do dalších států, např. u nás v Praze byly míčovny rovnou čtyři. Nezakládaly se pouze v prostorách obývaných panovníkem, ale své míčovny si zřizovali, jak šlechtici, tak měšťané a je

možné, že takovéto sportoviště měly i kláštery. Kromě pálkových her, se zde konaly i různé turnaje v lukostřelbě, hrál se zde golf, typicky anglická hra kriket a hry s velkým míčem, při kterých hrálo více lidí. Stejně jako dnes měly tyto prostory svoje sociální jednotky, šatny, možnost masáže a pokud se zde neprovozoval zrovna sport, byla možnost, aby se zde konaly společenské nebo kulturní akce (Sommer, 2003).

3.3 Novověk:

Sport v Anglii:

Na konci osmnáctého a na počátku devatenáctého století se v Anglii na středních a vysokých školách zformoval moderní sport. Byl to tzv. gentlemanský sport, který je základem dnešního amatérského sportu. Profesionální sport měl své kořeny již v sedmnáctém století, kdy si šlechtici začali najímat a vydržovat zápasníky, běžce, jockeje, boxery a veslaře. Později, po vzniku amatérského sportu, bylo potřeba opatření, které by zabránilo profesionálům se účastnit soutěží s amatéry, jelikož dosahovali lepších výsledků. Proto až do vzniku moderních olympijských her zůstalo měřítkem pro rozlišení amatéra a profesionála vztah k manuální práci, později se stal měřítkem příjem peněz (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

V Anglii rovněž vnikla nová sportovní filozofie, kterou bychom dnes nazvali myšlenkou fair play, tzn. myšlenkou stejných podmínek pro všechny zúčastněné. V tomto prostředí také vznikly základy sportovní terminologie sportů, které prošly anglickým prostředím (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Základní organizační jednotkou se stal klub, nejstaršími jsou např. Jockey Club z roku 1750, Golf Club z roku 1754 nebo Marylebone Cricket Club z roku 1788. K nejprestižnějším klubům ovšem patřily středoškolské a vysokoškolské, které vznikly v Rugby, Cambridgi nebo Oxfordu. Na anglických školách byli nejrozšířenějšími sporty kriket, veslování, box a později hlavně rugby a fotbal (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Dále začaly vznikat první národní sportovní svazy. Prvním národním sportovním svazem byl Football Association z roku 1863 a spolu s národními svazy v USA, Francii, Německu a jinde začala vnikat jednotná pravidla sportovních disciplín (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Golf a kriket:

Jak již bylo zmíněno, mezi nejoblíbenější sporty v Anglii patřili hry, při kterých se užívalo holí nebo míčů. Jedním z prvních sportů, při kterém se užívaly zahnuté hole-tzv. bandy, byl bandy-ball, ze kterého se později vyvinula nám velmi dobře známá hra golf. Vznik golfu je přičítán Skotsku a první golfový klub vznikl v roce 1774 v Edinburghu. Další velmi populární hrou, při které se používaly hole, kterými byl

míček odrážen směrem k metám, byl kriket. Hole se nazývaly „cric“ a z tohoto slova vznikl i název hry. Spolu s kopanou se tato hra stala u Angličanů vůbec nejoblíbenější. Do dnešní podoby se změnil v Irsku v devatenáctém století (Sommer, 2003).

Fotbal:

Kopaná se začala hrát již počátkem devatenáctého století. Podobná hra se ale hrála už mnohem dříve a několik následujících století se utvářela do dnešní podoby. Je několik teorií, jak samotná hra vznikla. Jedna hovoří o římských vojácích, kteří si kopali s jakousi koulí v provincii Britanica nebo že zakladateli jsou Vikingové. V obou případech jde o území ostrovů, a proto lze přisuzovat vznik fotbalu právě na Britské ostrovy. V Severní Americe zase používali Indiáni podle ústní tradice ke hře buď dřevěné míče, nebo kulaté kameny (Sommer, 2001, Žurman, 1975).

Fotbal neměl zpočátku, jako většina her v zárodcích, pevná pravidla. To dokazuje fakt, že se hrávalo různými herními styly a počet hráčů se značně lišil. Podle záznamu ze čtrnáctého století nastupovalo čtyřicet sportovců za každý tým, některé údaje ale mluví i o padesáti. Hřiště na zápasy neexistovaly a kopalo se nejčastěji na náměstích nebo u kostela, někdy za hřiště posloužila i celá vesnice (Sommer, 2001).

Kolem devatenáctého století se fotbal stává vedlejší aktivitou na středních a vysokých školách. Už nejde jen o „přímé“ profesní zaměření, ale studenti mají i jiné, zájmové aktivity. Sport se stal velmi populárním a fotbal patřil mezi nejoblíbenější. Moderní fotbal se tedy zrodil v devatenáctém století v Anglii a odtud se šířil do dalších zemí. Počet hráčů se ustálil na jedenácti i s brankářem, ale se současným fotbalem panovaly největší rozdíly ve sportovním vybavení. Mezi hlavní rozdíly patřil bezesporu míč, kdy se hrálo s míčem určeným původně na rugby (Sommer, 2003).

V roce 1862 vznikla první oficiální pravidla a v roce 1880 jsme na hřišti mohli vidět prvního rozhodčího. První soutěž vznikla v roce 1862 v Londýně a jmenovala se I. anglická divize. V roce 1895 byla pravidla přepracována a dostaly konečnou podobu (Sommer, 2003).

Zajímavostí je, že dodnes se v anglickém městě Ashbourne každý rok koná masopustní fotbalový zápas, při kterém není vymezené hřiště, ale hraje se přes celé město a brány jsou na opačných koncích (Hornby, 2001).

Box:

Box se zrodil a zároveň největšího rozkvětu dosáhl v osmnáctém v Anglii. Divácky byl velmi sledovaný, protože průběhy zápasů byly velmi dramatické. V Londýně se zápasy odehrávaly ve sportovní aréně, ve které se až do té doby konaly šermířské souboje. Bohužel pro šerm se jeho éra chýlila ke konci a box se probíjával na výsluní. Z počátku se box jen „vkládal“ mezi šerm. Později vytěsnil šerm úplně. Mnoho sportovců, kteří se věnovali šermu, se po jeho úpadku začali věnovat právě boxu, podobně jako James Figg, tehdejší mistr v šermu (Sommer, 2003).

Vzhledem k tomu, že se box stal takto populárním, byly zřízeny akademie, kde se tento sport vyučoval. Zde se rozšířilo používání bandáží rukou a později nám známých boxerských rukavic. Box se poprvé objevil na Olympijských hrách v roce 1904 a od té doby je zde k vidění pravidelně, kromě roku 1912 (Sommer, 2003).

Rugby:

Rugby, je dnes v Anglii asi nejsledovanějším sportem, jméno dostal podle anglického města Rugby. Tento sport vznikl v roce 1831, kdy byla vymyšlena i pevná pravidla. Hrál se jak nohama, tak i rukama. To umožňovalo hrát i méně fyzicky nadaným hochům, šlo zde hlavně o zručnost a mrštnost. Z počátku se hrálo především v akademických kruzích a teprve později se hra rozšířila mezi širší obyvatelstvo. Průběh hry nebyl úplně totožný s tou dnešní, ale hlavní poslání hráče, aby položil míč do vyznačeného brankoviště protihráčů, je v podstatě stejné. A stejně jako dnes se hrávalo s šišatým míčem. V Anglii se tento sport stal velmi rychle oblíbeným a díky tomu vznikaly týmy hráčů a posléze i organizovaná soutěž (Sommer, 2003).

Rugby je velmi obtížná hra, při které je zapotřebí zkoordinovat více pohybů. Proto se při tréninku běhalo na krátké i dlouhé vzdálenosti, skákalo se do výšky a sportovci museli zvládnout gymnastickou přípravu i základy bojového umění. Z Anglie se rugby rozšířilo do zemí, kde měla koloniální vliv, a to hlavně do Austrálie a na Nový Zéland. Později i do Spojených států, kde se ale přeměnilo do podoby amerického fotbalu. Na Olympiádě se objevilo poprvé v roce 1900 a tzv. „sedmičkové“ rugby se dočká premiéry v Londýně 2012 (Sommer, 2003).

Tenis:

Tenis vznikl již v patnáctém století. Za jeho kolébku se považuje Francie, avšak do Anglie a jiných zemí se rozšířila velmi záhy. Rozšířila se mezi lidmi urozeného a aristokratického původu a u nich také většinou zůstala. Tenis z patnáctého století nemůžeme plně přirovnat k tomu dnešnímu. Je možné, že na počátku byla hra, při níž se jen odehrával míček rukama, a hráči stáli blízko u sebe. Postupem času se jejich vzdálenost zvětšovala a vložila se mezi ně jakási přepážka, která je oddělovala a vymezila jim tím území, na kterém mají hrát. Odrážení rukou hráčům příliš nevyhovovalo, nemohli dávat přesné, ani prudké rány, a proto si časem začali na ruce navlékat rukavice. Později odpalovali míček různými kusy dřeva, až nakonec vznikla raketa, která se vyplétala buď strunami, nebo střívkou. Záleželo také na tom, co bylo raketou odpalováno. Do té doby měli k dispozici jen tzv. hadrák, který nelétal příliš dobře. Proto vytvořili balónek ze dřeva a omotali ho peřím. Ten už létal mnohem lépe a lépe se s ním hrálo. Toto byly úplně počátky tenisu a uplynula ještě dlouhá doba, než se dopracoval až do podoby, ve které ho známe dnes. Původ slova tenis je pravděpodobně z francouzského tenez a v češtině znamená: „berte!“ (Sommer, 2003).

Hra se stávala čím dál oblíbenější nejen u hráčů, ale i u diváků. Jedním velice významným divákem byla sama anglická královna Alžběta I, která měla tenisové kurty přímo pod okny. A nebyla sama. Zdatní v této hře byli i králové z rodu Tudorů. O oblíbenosti tenisu nasvědčuje i fakt, že byla v Anglii zřízena továrna (manufaktura) na výrobu míčků, které byly velmi drahé. Jejich cena byla taková, že nebylo pohoršující dát je jako dar anglickému králi (Sommer, 2003).

V roce 1875 vznikla hra nazvaná lawn-tenis, který můžeme považovat za téměř totožný s tím dnešním. Tenis se dostal na OH hned v roce 1896 v Athénách, ale byl zde jen do roku 1924 a znovu se objevil až v roce 1988 (Sommer, 2003).

Dostihy:

Dostihy patřily také mezi velmi oblíbené sporty již ve starověku. Klasické dostihové závody se pořádaly až v sedmáctém století. Teprve v šestnáctém století se do Evropy dostali koně z Afriky, které byli odolné a mnohem rychlejší než v Evropě chované koně. Tyto koně zaplnili především královské stáje v Anglii. Začalo se s jejich chovem a výcvikem pro dostihy (Sommer, 2003).

Tento sport se naplno rozběhl v sedmnáctém století. Původně byl součástí dvorních slavností a teprve později se osamostatnil. Prvotní podoba měla spíše lovecký charakter. Soutěžili pouze dva koně a hnali se za loveným zvířetem. Tyto závody byly fyzicky vyčerpávající, protože mohly trvat i celý den. U druhé varianty „loveckých“ závodů, se nevypouštělo živé zvíře, ale jen jeho umělá náhražka. Pachová stopa se vytvořila předem a díky tomu se závod mohl odehrávat i v uzavřených prostorech a netrval tak dlouho. Tyto dva typy nebyly ale ani zdaleka tak oblíbené, jako závodění na kruhové trati, které se začaly stavět od osmnáctého století. Ve stejném čase započal i výcvik koní přímo pro tento typ závodů a spolu s nimi museli být „vycvičení“ i měřiči času, startéři, nebo údržba a kontrola trati (Sommer, 2003).

Jízda na koni nebyla nic jednoduchého. Člověk a kůň museli být perfektně sešraní. Kvůli tomu chodili jezdci do speciálních škol, ve kterých se trénovali různé figury a jezdec se učil ovládat jak pohyby koně, tak i své (Sommer, 2003).

Na dostihové závody nechodili lidé jen kvůli vzrušující podívané. Postupem času se začalo na koně sázet a díky tomu byl ještě populárnější (Sommer, 2003).

Novodobé závody se už nejezdily pouze na kruhových tratích, ale vytvořil se okruh, do kterého byly instalovány překážky různého charakteru. Patří sem trojbradlí, dvojbradlí, které se též nazývá oxer, a kůň tuto překážku přeskakoval jedním skokem. Dále byly kombinované překážky, na které bylo potřeba více než jeden skok. Zeď byla velmi záluďnou stavbou. Skládala se z různých beden a problém byl v tom, že kůň neviděl místo dopadu. Vodní příkop je vyhloubená široká brázda naplněná vodou. Její šířka je zhruba dva až čtyři metry a hluboká je asi jen deset až patnáct centimetrů. Její potíž je v tom, zda se zvíře zalekne vody, či ne (Koně, 2011).

Ve druhé polovině devatenáctého století se hrál také sport zvaný jezdecké pólo. Poprvé se uskutečnil roku 1871 v Anglii a pravidla se zrodila až v roce 1873 (Sommer, 2003).

Gymnastika:

Gymnastika vznikla v souvislosti s přírodou. Postupem času se z ní stal halový sport, díky výstavbám tělocvičen. Název je odvozen od již popisovaných gymnázií, kde se lidé věnovali především fyzickému cvičení. Ve středověku došlo k útlumu tohoto druhu cvičení, avšak v renesanci, kdy vzrostl zájem o člověka samotného, se stává oblíbenější. Důraz se na gymnastiku kladl hlavně kvůli zdraví a tělesné kondici, která

měla sloužit jako „obraný štít“ proti nemocem. Již v této době vznikaly knihy o nejrůznějších cvičeních jako skoky, přemety, kotouly, průpravné hry, cviky na nářadí apod. (Sommer, 2003).

Gymnastika vznikla v Německu na počátku 19. století, ale netrvalo dlouho a k jejímu rozvoji došlo i v Anglii, Dánsku, USA, Francii nebo ve Švýcarsku. Významný na poli tohoto sportu byl učitel Johann Christian Gussmuths, který sepsal a popsal spoustu gymnastických sestav, a jak by měl vypadat trénink. Nechyběla zde ani obrázková příloha, pro lepší představu o daném cviku (Sommer, 2003).

Dalším velmi důležitým profesorem byl Gerhard Ulrich Vieth, který se zabýval jednotlivými částmi těla a snažil se k nim přiřadit správný pohyb, který by měla vykonávat. Sommer (2003, str. 215) říká: „Cvičení rozdělil na aktivní a pasivní. Aktivním cvičením rozuměl cvičení smyslů a úďů. Zde zvýraznil nutnost adekvátního cvičebního nářadí, které by svými tvary a rozměry odpovídalo principům pohybu lidského těla. Ve své době podal velice přesně a výstižně definice jednotlivých cviků a dokonce popsal způsob jejich provádění“. Toto dělá z Vietha v podstatě zakladatele gymnastiky. O tom, že jeho práce byla kvalitní, vypovídá i to, že na jejím základě vzniklo i mnoho škol, kde se věnovali sportu na profesionální úrovni (Sommer, 2003).

Zásadní roli ve vývoji tohoto sportu měla gymnastika starého Řecka. Tou se nechávají oba profesori inspirovat, ostatně má novověké i starověké cvičení stejný název. Hlavním cvičitelem byl gymnasta, který na vše dohlížel, tedy i na morálku, která byla velmi přísná. Nářadí, které se začalo používat, bylo inspirováno přírodou, jak nám napovídají jejich názvy. Používala se koza, kůň, hrazda, bedna a jiné. Cvičení nemělo být pouze koníčkem, ale mělo lidem pomáhat v každodenním životě. Jak se zdravím, tak i s aktivitami, které běžně provozujeme, při tanci, běhu, chůzi apod. Dalo by se říci, že ti co se tomuto sportu věnovali, bychom mohli označit za rytíře této doby (Sommer, 2003).

Novodobé olympijské hry:

Koncem devatenáctého století dozrály postupně podmínky pro vznik mezinárodních hnutí, což vyvrcholilo v roce 1894 ustanovením Mezinárodního olympijského výboru a roku 1896 obnovením olympijských her. Francouzskému pedagogovi Pierre de Coubertinovi se tak podařilo prosadit myšlenku míru a přátelství prostřednictvím sportu. Moderní olympijské hry sice vychází z antické tradice, ale snaží se zároveň uplatnit hluboce humanistický názor Pierre de Coubertina, při jeho snaze o reformu výchovy mladé generace skrze masový rozvoj sportu, a tak dosáhnout harmonické výchovy člověka (Kössl, Štumbauer, Waic, 2008).

Základní princip olympismu: „Olympismus je životní filozofií, povznášející a vyváženě spojující v jeden celek zdatnost těla, vůle a ducha. Spojením sportu, kultury a výchovy usiluje olympismus o vytvoření způsobu života, založeného na radosti z vynaloženého úsilí, na výchovné hodnotě dobrého příkladu a na respektování základních universálních etických principů.“ (Olympijská charta, 2007, str. 9)

První novodobé olympijské hry se konaly v Athénách roku 1896. Těchto her se účastnilo jen čtrnáct zemí a pro vítěze byly připraveny stříbrné medaile a koruny z olivovníku. Známým symbolem her se stala olympijská vlajka, kterou představil Pierre de Coubertin na pařížském kongresu v roce 1914. Je na ní vyobrazeno pět propojených kruhů (modrý, žlutý, černý, zelený a červený), které znázorňují jednotu pěti kontinentů. Oheň, který vidíme zapálený na každých hrách, se datuje již od starověkého Řecka a v moderních hrách od roku 1928. Holubice, spojená s hrami, symbolizuje mír, který vládl vždy, když se konaly antické olympijské hry a olympijský výbor se snaží tuto myšlenku pomocí sportu rozšířit i do současného světa (Gifford, 2004, Olympic, 2011).

Kniha: „Antický ideál tělesné krásy a duchovní dokonalosti“, kterou napsal Pierre de Coubertin, vystihuje myšlenku, se kterou novodobé hry zakládal. Kalokaghatia, slavnostní zahájení a posvátný mír, jsou téměř totožné se starověkými hrami. K dnešním hrám byl navíc přidán zákaz diskriminace z jakéhokoli důvodu, barvy pleti či náboženského vyznání (Olympijská charta, 2007).

Problémem, se kterým se dnes bohužel běžně při olympijských kláních setkáváme, a s kterým se potýkalo i starověké Řecko, je nesportovní chování. Jedná se především o doping a podvádění. Setkáváme se s ním od samého počátku moderních her. Například v roce 1904 se stal případ, kdy Fred Lorz, který běžel maraton a vyhrál

ho, téměř osmnáct kilometrů neuběhl, ale nechal se vést, protože dostal křeč. Naopak mezi největším problémem dnešních her, a vůbec všech sportovních soutěží, je doping. Látky, které sportovci užívají, sice podporují růst svalů a síly, ale mohou i velmi poškodit zdraví. V roce 1968 se poprvé začaly provádět dopingové testy, které ale nebyly stoprocentní a závodníci je mohli lehko obejít. Ani dnes se nemůžeme na kontroly plně spolehnout, ale jsou mnohem dokonalejší, než bývaly. Na sportovce, který by měl pozitivní výsledek, dnes čekají komise a dokonce i soudy, nebo úplné zastavení sportovní činnosti. Na druhou stranu jsou dopingové kontroly tak tvrdé, že sportovce značně limitují a na testech tráví i několik hodin. Například Martina Sáblíková na místo regenerace strávila na dvou dopingových kontrolách až sedm hodin. Podle jejího trenéra je takové chování necitlivé a antidopingová legislativa by potřebovala změnu, i když přiznává, že kontroly jsou určitě potřeba. Sportovci jsou kontrolami oslabováni, konkrétně při odběrech krve a moči, kvůli kterým musí často vypít mnoho tekutin, ze kterých mohou mít žaludeční potíže, což jim na výkonu nepřidá (Gifford, 2004, Právo, 2011).

Největším problémem u dopingu jsou jeho negativní zdravotní důsledky. Mnoho sportovců během své kariéry, nebo po ní, zemře na následky způsobené dopováním nebo onemocní buď po fyzické, nebo mentální stránce (Nekola, 2000).

„Už od dob starověkého Řecka se na olympijských hrách a na mnoha jiných soutěžích utkávají jednotlivci i týmy. Každá doba má své výjimečné sportovce, z nichž mnozí ztělesňují nejen fyzické předpoklady a talent, ale také ideály čestného soutěžení, fair play. Nadšení diváci své hrdiny znovu a znovu povzbuzují k vyšším výkonům, k překonání sebe sama. I tento společný prožitek velkých sportovních okamžiků je nepochybně jedním z magických lákadel současného sportu.“ (RDV, 2001, str 365)

4. Závěr

Bakalářskou práci jsme se v souladu se svými cíly snažili:

- Obecně přispět do diskuse na téma filozofie sportu.
- Konkrétně pak analyzovat změny, které proběhly v postavení sportu ve společnosti od antického Řecka po novodobý olympismus a jaké události tento vývoj provázeli v uplynulých sedmadvaceti stoletích.

První obecný cíl jsme splnili tím, že jsme sledovali cestu od vzniku antického olympijského sportu po novodobé olympijské hry a čtenáři tím přiblížili historické počátky sportu a změny v postojích mezi původní filozofií sportu a novodobou olympijskou myšlenkou.

Druhý cíl bakalářské práce spočíval v porovnání starověkého sportu s dnešním. A došli jsme k závěru, že v motivech sportovců a organizátorů olympijských soutěží došlo ke značné změně. Musíme konstatovat, že společným jmenovatelem obou porovnávaných období z našeho pohledu ve větší míře zůstává snad jen touha po sjednocení a míru. S tím rozdílem, že v antickém Řecku se o skutečný mír jednalo a dnes se o něj jen pokoušíme.

Z výše uvedených cílů pro nás vyplývali následující výzkumné otázky:

- Jaká byla původní filozofie olympijských her?
- Jaký je rozdíl mezi starověkým a novodobým vnímáním sportu?

Původní filosofií olympijských her bylo areté. Spočívalo v myšlence za každou cenu zvítězit ve smyslu překonání sám sebe a má pomoci lidem najít cestu k Celku. Šlo o fyzickou a duševní rovnováhu, které člověk dosahuje péčí o tělo a duši. Řekové nazývali harmonii duševní a fyzické krásy kalokagathii.

Ve starověkém Řecku byl sport vnímán jako „prostředek“ k dosažení Celku a fyzická zdatnost byla vnímána jen jako jedna polovina lidského zdraví. Zatímco dnes je sport prostředkem k dosahování výkonů a překonávání rekordů. Zcela z něho vymizela duševní složka.

V úvodu bakalářské práce jsou uvedeny dva předpoklady, které se snažíme bakalářkou prací potvrdit.

- Původní myšlenka, kterou zastávaly starověké národy, že sportu z větší části vymizela a dnešní komerční pojetí sportu je obrazem soudobé společnosti.

Tento předpoklad se nám z našeho pohledu potvrdil. Již při formulaci odpovědi na výzkumné otázky jsme konstatovali, že oproti starověku z dnešního sportu vymizela duševní složka. Sport už není vnímán jako „prostředek“ k dosažení Celku, jako cesta k harmonii těla a duše, ale stal se pouze honbou za osobními výkony.

- Obnovení olympijské myšlenky mohlo být naplněno právě až na konci devatenáctého století, protože až toto období dovolilo se ideologicky přiblížit původní myšlence olympismu.

Tento předpoklad se nám podařilo rovněž potvrdit. Po letech „temna“, která sport provázela od dobytí Řecka Římany, přes středověk, kdy byl sport potlačován církví, dozrála situace pro obnovení moderního sportu až v Anglii v osmnáctém a devatenáctém stoletím, kdy vše navíc vyvrcholilo vnikem mezinárodních sportovních hnutí a ustanovením Mezinárodního olympijského výboru, čímž byla započata tradice novodobých olympijských her.

Stanoviska k předpokladům byla formulována na základě studia literatury k filozofii a historii sportu. Domníváme se, že jsme bakalářskou prací prokázali, že filozofie je pro sport velmi přínosná, jelikož filozofii, která dala vzniknout původním antickým olympijským hrám, vděčíme za novodobý sport, tak jak ho známe dnes.

5. Literatura:

- ARISTOTELES** (2009): Etika Níkomachova. Petr Rezek, Praha, 365s.
- ARISTOTELES** (2010): Fyzika. Petr Rezek, Praha, 291s.
- Český badmintonový svaz**, Olympijské hry. Dostupné z:
<http://www.czechbadminton.cz/html/news/peking/staroveke-olympijske-hry.htm>.
[Online; navštíveno 3.4. 2011].
- GIFFORD, C.** (2004): Olympijské hry, od Atén 1896 k Aténám 2004. Fragment, Praha, 80s.
- HEIDEGGER, M.** (1967): Wegmarken. Vittoria Klostermann, Frankfurt am Mein, s. 318
- HOGENOVÁ, A.** (2001): Areté, základ olympijské filozofie. Karolinum, Praha, 164s.
- HOGENOVÁ, A.** (2006): K fenoménu pohybu a myšlení. Eurolex Bohemia, Praha, 340s.
- HORNBY, H.** (2001): Fotbal. Fortuna print, Praha, 64s.
- Koně**, Druhy překážek. Dostupné z: <http://www.kone-spoll.estranky.cz/clanky/druhy-prekazek/druhy-prekazek.html>. [Online; navštíveno 12.4. 2011].
- KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, M.** (2008): Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury. Karolinum, Praha, 159s.
- NEKOLA, J. a kol.** (2000): Doping a sport. Olympia, Praha, 129s.
- Olympic Movement**, Peace through sport. Dostupné z: <http://www.olympic.org/peace-through-sport/olympic-movement-promotes-peace-worldwide>. [Online; navštíveno 12.4. 2011].
- PLATÓN** (2000): Symposion. Oikoymenh, Praha, 80s.
- Právo**, Sámlikovou loví dopingoví komisaři. <http://www.sport.cz/clanek/182621-sablikovou-lovi-dopingovi-komisari.html>. [Online; navštíveno 18.2. 2011].
- Reader's Digest Výběr** (2001): Sport. RDV, spol. s.r.o., Praha, s. 365-390
- SOMMER, J.** (2003): Dějiny sportu. Fontána, Praha, 273s.
- Wikipedia**, Olympijské hry. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/olympijske_hry. [Online; navštíveno 27.3. 2011].
- Wikipedia**, Sport. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sport>. [Online; navštíveno 12.1. 2011].

Životní energie, Čakry. Dostupné z: <http://zivotni-energie.cz/cakry-energeticka-centra-pro-prijem-a-vysilani-energie.html>. [Online; navštíveno 25.2. 2011].

ŽURMAN, O. (1975): Zlatá kniha kopané. Olympia, Praha, 458s.

6. Přílohy:

Erós:

Erós je bůh. Mezi ostatními bohy se vyjímá tím, že je nejstarší. Nemá žádné rodiče. Podle básníků vznikl nejdříve Chaos a teprve poté Gaia s Erotem. Erós byl stvořen před všemi ostatními bohy. A proto je příčinou velkého štěstí, protože mít lásku je přeci jedno největších štěstí (Platón, 2000).

Erós ale není jen jeden. Pokud by byl, bylo by jednoduché chválit ho. Takto ale nevíme, kterého máme vlastně chválit. Erós je spojen a Afrodité. Bez něj by nemohla být. Protože jsou Afrodité dvě, je jasné, že i Eróty máme dva. Jedna Afrodité je dcera boha Úrana, boha nebes a proto se jí přezdívá Nebeská. Druhá je dcerou Dia a je známa jako Obecná. Podle toho bychom mohli i o Erótovi říkat, že jeden je Nebeský a druhý je Obecný. Mladší Afrodita, Obecná, má Eróta, který lásku „vysílá“ zcela náhodně a je to láska, která panuje mezi mužem a ženou, která je spíše tělesná než duševní a prvotním cílem je především uspokojení a ne krása. V druhém Erótu, který najdeme u starší bohyně, Nebeské, nenajdeme ženskou stránku, jako je tomu u Eróta Obecného, ale je tu mužskou. Je to láska mužská, která je starší, plná rozumu. Proto jde o lásku mezi silnějším pohlavím, která má být krásná (Platón, 2000).

Člověk má v těle přirozeně oba Eróty. Rozdíl je v tom, zda je tělo zdravé a nebo nemocné. Podle toho se mění naše touha a láska. Dobrý lékař by měl být schopen rozpoznat, jaká touha se v našem těle nachází, jestli ošklivá nebo krásná. Pokud umí potlačit touhu, tam kde nemá být, nebo ji vyvolat na místě kde není a měla by tam být, potom je to výborný lékař. Erós je tedy součástí lékařství, stejně tak gymnastiky a jiných umění. Jestliže jedna „věc“ obsahuje dvě stránky, které jsou si protikladné, dochází k harmonii. Jak se říká, protiklady se přitahují. U harmonie není v pořádku, aby její součástí různorodost a proto si můžeme myslet, pokud ji přirovnáme k hudbě, že nejprve se různě vysoké zvuky odpuzovaly, ale po nějakém čase došlo k jejich souzvuku. Stejně je to i u rytmu. Nejdříve byl rychlý a pomalý a teprve časem byl uveden do toho správného tempa, v soulad. Hudba, stejně jako lékařství, je touhou po souladu, po harmonii a po rytmu bez různosti. Musíme si tedy dávat pozor na dvojího Eróta, protože se vyskytuje téměř všude. Např. počasí. Obsahuje teplo, chladno, déšť, sníh, a pokud na nás působí tyto složky jednotlivě, mohou být škodlivé. Když dojde k jejich spojení, harmonii, působí na lidi a všechn život blahodárně. Kdyby Erós nebyl v počasí a neovládal ho, rodily by se nemoci, mory a krupobití by ničilo pole (Platón

2000). Platón říká (2000, str. 30): „Takto má všechen Erós mnohonásobnou a velikou, ano spíše slovem všechnu moc, ale ten, který se uplatňuje s rozumností a spravedlností ve věcech dobrých jak u nás, tak také u bohů, ten má nejvyšší moc, způsobuje nám všechno štěstí a činí, že můžeme žít v družnosti a být milí jak sobě navzájem, tak i vyšším nás bytostem, bohům.“

Osud lidské přirozenosti:

Lidé neměli vždy takovou podobu, jako mají dneska. Dokonce nebyly jen dvě pohlaví, ale byly pohlaví tři. Mužské, ženské a poslední bylo složeno z obou a nazývalo se androgyn. Tři pohlaví vznikly proto, protože mužské pocházelo od Slunce, ženské od Země a to třetí spojené od Měsíce, který má něco společného jak se Zemí, tak i se Sluncem. Tělo měli lidé válcovitého tvaru s obloukovitými zády. Měli čtyři ruce, čtyři nohy, jednu hlavu se dvěma obličejí a čtyři uši. Pohlaví měl člověk dvoje (Platón, 2000).

Po nějakém čase se lidé vzbouřili a snažili se vystoupit na nebe, aby mohli zaútočit na bohy. To se Diovi nelíbilo a radil se s ostatními, co udělají s lidmi. Pobít je nemohli, protože by tím zavrhlí všechny oběti, které jim lidé přinesli. Zeus rozhodl, že lidi rozpůlí na dva. Budou mu užitečnější, protože jich bude víc a navíc nebudou tak silní. Hlavu nechal lidem otočit tak, jak ji máme dnes, na stranu směrem k břichu, kde byl proveden řez, abychom si připomínali, jací jsme byli a abychom se chovali skromněji. Kůži svázal na břichu v jeden uzel, a tím vznikl pupek. Lidé se po svém rozpůlení snažili najít svoji druhou polovinu. Setkávali se s jinými a toužili po tom, aby opět srostli v jednoho. Stávalo se, že mnoho lidí zemřelo při čekání na svojí druhou polovinu. Zapomínali jíst a cokoli dělat. Zeus se nakonec nad lidmi smíloval a rozhodl se, že předělá jejich pohlavní orgány do podoby, v jaké je známe dnes. Dříve totiž byli uvnitř těla. Tak mohli lidé hledat svoji drahou polovinu a plodit s ní potomky. Díky tomu se lidé začali věnovat i různým činnostem a již nemuseli sedět a čekat. Od této doby je tedy známa lidská láska, která spojuje lidi v jednoho (Platón, 2000).

Každý člověk je Symbolon. Symbolon představoval znamení, podle kterého se poznávali rodiny, které se spolu přátelili. Při loučení hosta a hostitele se hostitel rozdělil s odcházející osobou o destičku, díky které se později poznávali i potomci těchto dvou, protože každý měl jednu polovinu. Naším údělem je hledat druhého. Pokud byl rozdělen androgyn, vznikli z něj ženy a muži, kteří byli nevěrní. Jestliže byla rozdělena žena a vznikla z ní žena, stala se z ní milovnice žen. Ženy, které vznikly rozpůlením

muže, jsou láskou nakloněny mužům a to platí i v případě, jestliže vznikl muž (Platón, 2000).

Vlastnosti Eróta:

Erós je tím nejblaženějším a nejkrásnějším. Podle všeho ale není nejstarší, ale naopak nejmladší, protože se snaží utíkat před stáří, jak to jen jde. Důkazem je i to, že se Erós stýká především s mladými lidmi, protože je sám mladý. Další jeho vlastností je hebkost. Sídlí totiž v tom nejměkčím místě a to v lidských srdcích a duších. V každé duši se neusadí, protože záleží na tom, jaké patří k té duši srdce. Pokud je tvrdé jako kámen, odchází pryč. Erós je tedy mladý, hebký a také pružný, protože aby se dostal do všech srdcí a duší nepozorovaně, musí takový být (Platón, 2000).

S Erótem nemůže být vůbec spojováno násilí. Každý ho přijímá dobrovolně a nedopouští se vůči němu žádných křivd, stejně jako se jich on nedopouští vůči lidem ani ostatním bohům. Je dobrý v hudbě a člověk, který se od něj nechá vést v tomto umění, se v něm stane velmi dobrým a známým (Platón, 2000).

Teprve až Erótoým narozením se nastolil řád mezi bohy, protože mezi ně přišla láska. Tato láska je rozuměna, jako láska ke krásnu, protože ke špatnosti a ošklivosti nikdo lásku nechová. Díky němu byla v lidech a bozích zažehnána jiskra ke krásnu, z kterého se narodilo velké dobro (Platón, 2000).

Platón o Erótu říká (2000, str. 40): „On nás zbavuje cizosti, naplňuje družností, svádí všecky takovéto přátelské schůzky a jest vůdcem při slavnostech, při sborových zpěvech i tancích, při obětech; propůjčuje jemnost, vylučuje hrubost; štědrý je láskou, skoupý neláskou; je milostivý a dobrý; žádoucí pohled moudrým, předmět obdivů bohům; touží po něm neúčastní, cení si ho účastní; jest otcem přepychu, jemnosti, rozkoše, vděků, touhy, stesku; stará se o dobré, nestará se o zlé; v strachu, v seči, v stesku; v řeči jest kormidelníkem, bojovníkem, druhem i ochráncem nejlepším, ozdobou všech bohů a lidí, vůdcem nejkrásnějším a nejlepším, jehož má následovat každý muž s krásným připěvováním, účastně se písňe, kterou zpívá a kterou okouzluje mysl všech bohů a lidí.“

Sokratova řeč o Erótu:

Sokrates vyprávěl svůj příběh o tom, jak potkal cizinku jménem Diotima a mluvil s ní o tom co je Erós. Podle Diotimi není Erós ani ošklivý ani krásný. Existuje střední cesta, kterou se ubírá. Protože to, co není krásné, nemusí být zákonitě ošklivé. Stejně tak jako to, co není moudré, nemusí být přímo hloupé a nevědomé. Nemůžeme ho považovat ani za boha, jak již bylo dříve řečeno, protože bůh zasluhuje mít za vlastnosti krásu a dobro a to Erós nemá. Opět je zde střední cesta, kterou se musíme vydat. Erós tedy není ani bůh, ani není smrtelný jako člověk, ale je něco mezi tím. A mezi smrtelností a nesmrtelností se může nacházet jedině daimon (Platón, 2000).

Daimon je pojídlo, které tvoří s lidmi a bohy jeden celek. Pojí je spolu. „Vyřizuje“ prosby bohům od lidí a naopak lidem přináší rozkazy od bohů. Všechno věštění se děje také přes něj. Protože se lidé nemohou sami spojit s bohy, je tu právě on, aby toto umožnil. Daimonů je mnoho druhů a jedním z nich je právě Erós (Platón, 2000).

Původ Erótu je poněkud jiný, než jak ho zatím známe. Erós byl zplozen na oslavě Afrodity narození. Jeho matkou je Penia, chudoba, a otcem je Poros. Erós se stal služebníkem Afrodity právě proto, že byl zplozen na její oslavě a díky tomu se stal i tím, kdo miluje krásu, protože Afrodité byla krásná. Po své matce je stále chudý a není ani trochu hebký a krásný. Spí na holé, tvrdé zemi pod nebem. Po svém otci se věnuje krásným, je dobrým lovcem, mužný, má rád filosofii, moudrost. Není ani nesmrtelný, ani smrtelný, protože když se mu něco povede, zemře a hned zase ožije (Platón, 2000).

Erós musí být filosofem. Moudrost je totiž jedna z nejkrásnějších věcí na světě a Erós prahne po kráse. A vzhledem k tomu, že je filosofem, uvízl mezi moudrostí a nevědomostí. Toto je věc, kterou zdědil po svých rodičích, protože jeho otec byl moudrý a jeho matka moudrá nebyla (Platón, 2000).

Podle Diotimy není pravdivý ani výklad o tom, že lidé milují, jen když hledají svou druhou polovinu. Objektem lásky není ani polovina, ani celek, protože lidé si nechávají uříznout různé končetiny těla, když mají pocit, že jsou nějak nemocné. Lidé touží po dobru a tato touha po dobru je láskou. A v lásce dochází na plození mezi mužem a ženou. Právě plození je pro lidi tak důležité, protože v něm vidí nesmrtelnost. Z toho vyplývá, že lidé netouží pouze po dobru, ale také po nesmrtelnosti, protože jen v ní mohou uchovat lásku k dobru navždy (Platón, 2000).